

Universitat
de les Illes Balears

***Creació d'empreses amb responsabilitat social corporativa:
proposta de treball per projectes a l'IES Damià Huguet***

Maria Agnès Bonet i Garí

Memòria del Treball de Fi de Màster

Màster Universitari de Formació del Professorat

(Especialitat/Itinerari de Tecnologia de Serveis)

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2015-2016

Ses Salines, 6 de juny de 2016

Signatura de l'autora:

Tutora del treball

Maria Antònia Gomila

RESUM

Un dels grans reptes del sistema educatiu és potenciar la diversitat d'intel·ligències i de formes d'aprenentatge, i utilitzar-les per fer més enriquidor el procés educatiu.

Durant el passat curs acadèmic el Ministeri d'Educació¹ va xifrar en un 21'9% la població d'entre 18 i 24 anys que no va acabar la secundària ni continua cursant cap tipus de formació. Concretament a les Illes Balears, aquesta xifra arribava a un 32'1% d'abandonament prematur del sistema educatiu, sent el percentatge més alt de l'Estat. Aquest fet ha de fer pensar en quins factors poden desencadenar aquesta estadística: un dels que podria influir és el poc interès i motivació que té l'alumnat envers la tasca acadèmica, que podria estar estretament relacionat amb metodologies poc estimulants.

Una de les iniciatives que ha tingut èxit en els últims anys és el treball per projectes, una metodologia d'ensenyament que ha donat bons resultats a diferents llocs del món, de l'Estat i de les Illes, i que fa que l'alumnat implicat estigui més motivat cap a allò que fa.

Seguint aquesta línia, el present projecte proposa la realització de treball per projectes a l'IES Damià Huguet: es treballaran tots els continguts de l'assignatura «iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial» de quart d'ESO a través de la creació d'un pla d'empresa que giri entorn d'un eix central, la responsabilitat social corporativa.

Paraules clau: aprenentatge basat en projectes, treball per projectes, responsabilitat social corporativa, educació secundària, innovació educativa.

---

¹ Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, "Datos y cifras, curso escolar 2015-2016", p. 25

ÍNDEX

1. JUSTIFICACIÓ DE L'ELECCIÓ DEL TEMA.....	1
2. OBJECTIUS DEL TREBALL.....	4
2.1. Objectius generals.....	4
2.2. Objectius específics.....	4
3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ.....	5
3.1. El concepte d' «innovació».....	5
3.2. L'aprenentatge basat en projectes de treball.....	7
3.2.1. Què ha de tenir un projecte per ser considerat un exemple d'ABP?.....	8
3.2.2. L'aprenentatge basat en projectes i el treball integrat.....	9
3.2.3. Escenaris de l'aplicació de la metodologia d'ABP.....	10
3.2.4. Avantatges i inconvenients del treball per projectes.....	11
3.2.5. Experiències a centres educatius.....	14
4. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA.....	19
4.1. Dades d'identificació del projecte.....	19
4.2. Justificació del projecte.....	19
4.2.1. Per què responsabilitat social?.....	20
4.3. Programació d'aula de l'assignatura Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial. .	21
4.3.1. Introducció.....	21
4.3.2. Context.....	22
4.3.3. Objectius.....	24
4.3.4. Aportació del projecte a les competències clau.....	30
4.3.5. Metodologia.....	33
4.3.6. Recursos didàctics i organitzatius.....	34
4.3.7. Activitats complementàries.....	35
4.3.8. Continguts i temporització.....	35
4.3.9. Avaluació i qualificació.....	39
4.3.10. Formació de grups i atenció a la diversitat.....	44
5. AVALUACIÓ DEL PROJECTE.....	45
6. CONCLUSIONS.....	46
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	47
BIBLIOGRAFIA.....	53
ANNEXOS.....	55
ANNEX 1: RÚBRICA D'AVUACIÓ DEL PLA D'EMPRESA.....	56
ANNEX 2: RÚBRICA D'AVUACIÓ DE LA CARPETA D'APRENETATGE.....	57
ANNEX 3: GRAELLA D'OBSERVACIÓ DEL PROFESSOR.....	59
ANNEX 4: RÚBRICA D'AVUACIÓ I COAVUACIÓ DE LES EXPOSICIONS.....	59

1. JUSTIFICACIÓ DE L'ELECCIÓ DEL TEMA

«There are only two things wrong with education: what we teach and how we teach it»

Roger Schank

L'educació és la base sobre la qual es construeix una societat. El futur d'aquesta depèn, en gran mesura, d'allò que en uns anys faran aquelles persones que avui omplen els centres educatius. A més, en un món com l'actual, tan dinàmic i canviant, no hi ha forma de preveure en quin entorn viuran aquelles persones que a dia d'avui s'estan formant a les escoles de tot arreu.

Té sentit que a dia d'avui el professor sigui un mer transmissor d'informació quan a la immensa majoria de les llars del país tothom té accés a una quantitat inabastable d'informació a través d'Internet?

Avui en dia tenim un **excés d'informació**, i com ja remarcava Bartolomé (1996), citat per Aguilera i Gómez del Castillo (2001), el que s'ha de fer a l'escola és preparar els estudiants perquè trobin la informació que necessitin i tinguin criteri per valorar-la i estructurar-la.

A més, durant les pràctiques que he realitzat a l'IES Damià Huguet he pogut observar el **desinterès generalitzat** de l'alumnat per allò que se li explica. Un dels factors que influeixen en aquest desinterès podria ser el poc atractiva que els resulta la forma com actualment reben la informació.

Aquesta reflexió està en part fonamentada en una coneguda frase de Roger Schank, que encapçala el present apartat: «There are only two things wrong with education: what we teach and how we teach it». De moment, a causa de la rigidesa del currículum oficial i del sistema d'avaluació -que, a més, comença a introduir proves externes-, el professorat està una mica limitat per decidir allò que s'ha d'ensenyar -el «what we teach»- però sí que hi té molt a dir per l'altra banda -en el *com* ensenyar, el «how we teach»-.

El projecte proposa treballar per projectes a una assignatura de quart d'ESO, Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial, on es treballaran les competències de l'assignatura d'emprenedoria i les competències clau en general a través de la creació d'un pla d'empresa complet, i es requerirà que aquest pla d'empresa inclogui mesures de **responsabilitat social corporativa**. A més, durant la realització del pla es treballarà entorn d'aquest concepte -per exemple, reflexionant si és necessari que existeixi i comprovant si a l'entorn proper es duen a terme mesures en aquesta direcció-.

La introducció d'aquest element central comú en el treball entre els diferents grups contribueix a la coordinació i organització del projecte, i afavoreix la sostenibilitat d'aquest al llarg del temps. El motiu de suggerir aquest element en concret com a tema central durant tot el curs és que avui en dia no resulta estrany trobar notícies relacionades amb temes com l'explotació laboral, la contaminació del medi natural o la dificultat d'alguns sectors de la població activa -com per exemple les persones majors de 50 anys- per trobar feina. Aquestes afirmacions es troben àmpliament recolzades amb dades:

España ha seguido aumentando las emisiones de gases de efecto invernadero durante el año 2015, manteniendo la tendencia iniciada en 2013, mientras todos los países de nuestro entorno presentan fuertes reducciones en sus emisiones (Observatorio de la sostenibilidad, 2016:9).

Uno de cada cinco expertos nacionales -inspectores laborales, jueces, fiscales, policías o personal de apoyo a las víctimas- han reconocido a la agencia europea que ven "dos o más casos a la semana" de explotación laboral grave (Europa Press, 2015, 8 de juny).

Apenas el 5,64% de los trabajos comenzados el mes pasado [gener de 2016] (uno de cada 20) ofrecen una seguridad ante el futuro, por ser fijos, y una jornada suficiente para mantener un sueldo completo (Insider Pro, 2016, 22 de febrer).

La responsabilitat social d'una empresa -com pot semblar en un principi- no es limita a assumir compromisos amb el medi ambient, sinó que té altres àmbits, com poden ser els drets humans, la lluita contra la corrupció, els interessos dels consumidors, la protecció de la salut i els drets dels treballadors (Observatorio de Responsabilidad Social Corporativa, 2016).

Per altra banda, l'assignatura en qüestió es cursarà per primera vegada durant el curs 2016-2017, ja que es comença a oferir dins el marc de la nova llei educativa -la LOMQE-. El fet que les lleis educatives espanyoles no siguin del tot estables genera incertesa entre el professorat, tal i com he comprovat amb el contacte amb els docents durant les pràctiques, que no sap del cert quants cursos duraran les assignatures, i aquesta situació no afavoreix la motivació per elaborar programacions més dinàmiques.

Tot i això, durant el curs acadèmic 2015-2016, a l'IES Damià Huguet ja s'ha treballat per projectes a primer d'ESO, treballant conjuntament els currículums de plàstica i música, i ha donat bon resultat: l'alumnat -majoritàriament- està satisfet i el professorat encarregat del projecte també. Per això considero que s'hauria de provar aquesta metodologia a altres cursos i analitzar-ne els resultats; si són positius, es tractaria d'anar introduint a poc a poc el treball per projectes a tots els nivells i àmbits fins arribar a poder-ho implantar a tot el centre.

2. OBJECTIUS DEL TREBALL

2.1. Objectius generals

Aquest treball proposa el desenvolupament d'un projecte d'innovació docent consistent en la **creació d'un pla d'empresa** centrat en la responsabilitat social corporativa en el marc de l'assignatura «introducció a l'activitat emprenedora i empresarial» de quart d'ESO. La finalitat de la proposta és contribuir a millorar la **motivació en l'aprenentatge** de l'alumnat de quart d'ESO a partir de l'aplicació de la metodologia de treball per projectes.

2.2. Objectius específics

- Conèixer els **fonaments teòrics** de la metodologia de treball per projectes.
- Fer una anàlisi crítica dels **avantatges** així com de les **limitacions** d'aquesta metodologia, especialment en el context de l'IES Damià Huguet.
- Investigar i analitzar el **funcionament de projectes** que ja estiguin en marxa a altres centres de les Illes Balears.
- Crear un **projecte de treball** on l'alumnat de l'assignatura «iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial» investigui, analitzi l'entorn i creï ell mateix un **pla d'empresa**.
- Fomentar la **reflexió** sobre la necessitat de tenir cura de l'**entorn** en tots els aspectes.
- Treballar els conceptes del **currículum** de manera dinàmica a partir d'un projecte de treball.

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

3.1. El concepte d' «innovació»

El concepte d'**innovació educativa** es pot definir com a un «procés planificat de canvi i renovació per a la millora dels processos formatius i dels resultats d'aprenentatge» (Parcerisa *et al* 2011:84-85).

Per ser considerat una innovació educativa, un projecte ha de complir, entre d'altres, els següents criteris (Parcerisa *et al* 2011:84-85):

- Partir de **necessitats** o problemes específics.
- Mostrar **coherència** amb les possibilitats del context.
- Suposar una **novetat** en el context on es realitza.
- Incloure una **planificació** d'objectius.
- Pretendre ser **durador** en el temps.
- Incloure una **avaluació** interna o externa que permeti anar millorant.

Havelock i Huberman (1980) *apud* Rivas (2000) defineixen el procés d'innovació educativa com «**microsistema intersistemes**», i estableixen que consta de 4 operacions: l'**entrada** que s'incorpora al sistema, els **moments** o seqüències que constitueixen el procés d'integració, la **transformació** que té lloc al sistema -i que ha de comportar una millora, sigui resolent problemes i optimitzant estructures i processos- i les **conseqüències** de la transformació.

Qualsevol innovació, per tant, comporta canvis, ja siguin radicals (dràstics) o continus (progressius), i serveix per reduir l'esforç i/o el cost de quelcom, per augmentar la rapidesa en obtenir resultats, per augmentar la qualitat o satisfer noves demandes, etc. (Castilla i de Benito 2008). Per tant, la innovació ha de suposar un **canvi cap a millor**.

Igualment, Carbonell (2006) *apud* Cano (2008:27), ja va fer notar que el canvi educatiu no és fàcil: requereix «treball cooperatiu horitzontal del professorat compromès amb una escola més democràtica».

A partir d'aquesta idea proposa una sèrie de factors clau per impulsar els processos innovadors en educació (Carbonell 2006 *apud* Cano 2008:27): tenir **equips docents sòlids** així com una comunitat educativa receptiva, gaudir de **xarxes de cooperació** i suports externs, tenir un bon clima emocional i **cultura professional** al centre, aconseguir un **lideratge democràtic** del centre i una mobilització major dels recursos i perseverar en la **innovació**, entre d'altres.

Tot i això, el mateix autor reconeix també una sèrie de factors que dificulten els esmentats processos: **resistència al canvi** -sobretot per part del professorat-, **individualisme** professional, **pessimisme** i baixa autoestima entre el professorat i **fragmentació de l'oferta pedagògica** (Carbonell 2006 *apud* Cano 2008:27).

El més complicat de gestionar de tots els factors que dificulten el canvi és la resistència: és difícil que tots els agents implicats hi estiguin d'acord i hi contribueixin. Això és un fet que també va assenyalar Cano (2008:17), afirmant que el canvi comporta que els agents que l'impulsen percebin un guany o millora, imprescindible per vèncer aquesta resistència: «és evident doncs que canvi, millora i innovació estiguin relacionats».

Finalment, cal dir que es poden distingir tres tipus d'innovacions en matèria didàctica, segons establí Sixten Marklund (1974) *apud* Rivas (2000):

- Les que fan referència a l'**estructura** de la institució, com els canvis en la jerarquia del centre educatiu o en els canals de coordinació del professorat.
- Les que comporten canvis en els **objectius i continguts** de l'ensenyament, o bé a les programacions o horaris d'impartició de classes.
- Les que representen canvis en els **mètodes didàctics**, que són les que ens ocupen en el present treball i en són objecte d'estudi.

Els canvis en els mètodes didàctics, que en definitiva són els que a nivell individual els professors tenen més a l'abast, tampoc són senzills de portar-se a terme: tal i com estudià de la Torre (1995), hi ha certs motius que són un llast

per fer canvis en la metodologia tradicional, com poden ser la manca de **recursos i temps**, les deficiències de **formació** i falta de **motivació**, la reestructuració del centre o el **desconeixement** d'allò que és una innovació. Aquests llasts són els que a poc a poc s'han d'anar intentant pal·liar amb l'esforç comú de tots els agents de la comunitat educativa.

3.2. L'aprenentatge basat en projectes de treball

Segons Hernández i Ventura (2000:57), els projectes de treball són una nova forma d'organitzar els coneixements escolars:

[...] es una forma de organizar la actividad de enseñanza y aprendizaje, que implica considerar que dichos conocimientos no se ordenan para su comprensión de una forma rígida, ni en función de unas referencias disciplinares preestablecidas o de una homogeneización del alumnado.

És a dir, que conceben els projectes de treball com una manera de treballar els conceptes de forma flexible, sense limitar-se a seguir una estructura tancada.

Ja fa anys que alguns autors definiren el concepte d'aprenentatge basat en projectes (a partir d'ara, ABP). Segons Blank (1977), Dickinson *et al* (1998) i Harwell (1977) *apud* Galeana (2006), és un model d'aprenentatge en el qual els estudiants planegen, implementen i avaluen projectes que tenen aplicació en el món real més enllà de l'aula de classe.

També Barrows (1986) *apud* Morales i Landa (2004:147) va definir el concepte: «és un mètode d'aprenentatge basat en el principi d'emprar problemes com a punt de partida per a l'adquisició i integració dels nous coneixements».

Encara que la metodologia d'ABP tal i com es coneix avui en dia es considera que es va implantar a la universitat de McMaster de Canadà a la dècada dels 60, realment ja s'utilitzava a finals del segle XVI i principis del segle XVII a les escoles d'arquitectura de Roma i París (Knoll, 1997).

L'ABP contribueix de forma directa, segons Galeana (2006), a assolir objectius com crear un concepte que integri les diferents àrees del coneixement, fomentar el respecte cap a les altres cultures, tenir empatia i treballar la capacitat d'investigació, entre d'altres: per aquest motiu, es pot considerar que l'ABP no es limita a treballar els conceptes curriculars, sinó que contribueix a formar persones amb capacitat per treballar en equip, respectar els demés i treballar de forma autònoma.

Tot i això, la implantació de metodologies innovadores té un seguit de dificultats inicials, tal i com apunten Hernández i Ventura (2000): la principal és que al principi el procés de canvi és una mica desbordant i desequilibrant, encara que pot resultar atractiu perquè suposa una ruptura de la monotonia i planteja nous reptes.

De la mateixa manera, es reconeix la necessitat d'implicació i bona sintonia entre el professorat i els assessors externs que valoren la feina de canvi que s'està duent a terme (Hernández i Ventura 2000). Al cap i a la fi, el canvi del sistema educatiu depèn, en gran part, del professorat: tal i com afirmà Stenhouse (1987) *apud* Carreras (2001:334) «seran els professors qui, en definitiva, canviaran el món de l'escola, entenent-la».

3.2.1. Què ha de tenir un projecte per ser considerat un exemple d'ABP?

Thomas (2000) estableix cinc criteris bàsics per considerar que un projecte en concret és un exemple d'aprenentatge basat en projectes:

1. El projecte és l'**estratègia central** de l'ensenyament: els conceptes que s'han d'aprendre ho faran implícitament amb el projecte.
2. Els projectes s'enfoquen a través d'una pregunta que l'alumnat ha d'intentar respondre («**driving question**») (Blumenfeld *et al* 1991) o d'un problema que han d'intentar solucionar (Stepien i Gallagher 1993).
3. Les activitats centrals del projecte haurien de requerir la **construcció i transformació del propi coneixement** (Bereiter i Scardamalia 1999). És

a dir, gran part del projecte no s'ha de poder dur a terme amb coneixements previs, sinó que ha de requerir adquirir-ne de nous.

4. Els projectes no han de tenir una solució prefixada ni un camí a seguir, sinó que els mateixos estudiants han d'anar **descobrint** aquest camí.
5. El projecte ha d'estar orientat a un **context real**, amb solucions que tenen possibilitats de ser implementades.

Quan el projecte que es du a terme compleix aquests requisits, estarem parlant d'ABP, ja que servirà als seus participants per adquirir els coneixements necessaris per elaborar-lo i presentar-lo: no hauran creat un projecte a partir dels coneixements que tenien, sinó que hauran adquirit coneixements a partir de la creació del projecte.

3.2.2. L'aprenentatge basat en projectes i el treball integrat

L'ABP requereix que la comunitat educativa sigui conscient de la necessitat de dur a terme un treball integrat. Amb paraules de Subirats i Albaigés (2006:13),

El treball integrat concep l'educació com un assumpte col·lectiu del qual cal respondre en comú, conjuntament amb els altres agents i fomenta la responsabilitat col·lectiva (i promou respostes col·lectives) respecte a determinats assumptes comuns.

El treball integrat requereix d'una sèrie de factors condicionants perquè sigui efectiu. Els principals són els següents (Subirats i Albaigés, 2006:13-19):

- **Coresponsabilitat** i compromís mutu: el sistema no ha d'estar compost de la suma de responsabilitats individuals, sinó que la responsabilitat s'ha de compartir.
- **Participació** i construccionisme: tots els agents han de participar i acceptar aquelles decisions que s'han pres de forma col·lectiva.
- **Pluralitat i integralitat**: es tracta d'integrar o articular les diferències, no d'eliminar-les ni reforçar-les.

- **Cooperació** i interdependència: el que es busca és la integració, no la complementarietat.
- **Pro-activitat** i projecció: no es tracta d'actuar quan sorgeix un problema, sinó de preveure'l i actuar abans.
- **Proximitat, racionalitat i transparència**: contribueix a formar xarxes socials que poden esdevenir projectes compartits en un futur.

Es podria afirmar que aquests condicionants són molt necessaris per aplicar a un centre educatiu la metodologia d'ABP: per poder realitzar un projecte a un centre, s'ha d'estar en un context on els agents siguin participatius i responsables, que cooperin entre ells per arribar a un objectiu comú -destacar la necessitat d'integrar les diferències i no pas d'intentar-les fragmentar-, que siguin capaços d'actuar de forma proactiva i de relacionar-se entre ells amb proximitat i transparència. Si es compleixen aquests condicionants, és molt probable que la metodologia funcioni.

3.2.3. Escenaris de l'aplicació de la metodologia d'ABP

L'ABP es pot aplicar a diferents nivells, segons l'aportació de Valero-Garcia (2007):

- **Assignatures aïllades**: normalment són projectes impulsats per professors interessats per les noves metodologies i que treballen l'ABP només durant les hores de la seva assignatura. Els resultats són limitats -especialment si l'alumnat en qüestió no està acostumat a treballar d'aquesta forma- i no es poden aprofitar tots els beneficis d'aquesta tècnica, però pot ser un bon principi per detectar si en un centre concret és adequat treballar d'aquesta manera.
- **Agrupació d'assignatures del mateix nivell del pla d'estudis**: es tracta de coordinar-se entre el professorat de dues o tres assignatures del mateix nivell d'estudis, de forma que aquestes assignatures es converteixin en un bloc docent i l'alumnat pugui dedicar més temps a desenvolupar el projecte, de forma que hi podran aprofundir més.

- **Tot un pla d'estudis basat en projectes:** es tractaria de fer un projecte que es vagi treballant durant tota l'etapa, curs rere curs. D'aquesta forma, els alumnes consoliden totes les habilitats que se'ls volen inculcar mitjançant l'ABP i aprenen més i millor, especialment durant els darrers cursos. És la situació ideal, encara que requereix un gran esforç i compromís per part de tot el claustre de professors del centre.

Aquesta classificació de Valero-Garcia està feta pensant en l'ABP a nivell universitari, encara que el mateix autor (2007) fa un incís per demostrar que a nivells inferiors és igualment aplicable, fent una reflexió que mostra l'opinió que alguns docents, pares i altres membres de la comunitat educativa ja fan. Està basada en rebatre l'opinió d'aquelles persones que rebutgen l'ABP escudant-se en el fet que per fer un projecte primer s'ha de tenir una base de coneixement: s'haurien de plantejar si aquesta base s'està donant de forma adequada a través de la metodologia tradicional, on l'alumnat ha de preparar-se de forma autònoma per superar proves d'avaluació estandarditzades. A més, l'ABP també té la finalitat que l'alumnat adquireixi coneixements; simplement els va administrant a mesura que són necessaris per al desenvolupament del mateix projecte.

3.2.4. Avantatges i inconvenients del treball per projectes

Com tots els models metodològics, l'ABP té una sèrie d'avantatges, però també algunes limitacions. Nombrosos autors han comentat aquests avantatges i inconvenients de la metodologia, d'entre els quals es destacaran els més il·lustratius.

Els principals **avantatges** que aporta l'ABP són els següents:

- ✓ L'aprenentatge es fa de forma **integral** -aprenentatge metodològic, social, afectiu i psicomotriu- (Tippet i Lindemann 2007).
- ✓ Augmenta la **motivació** de l'alumnat, mostrant un augment de participació a classe i predisposició a realitzar les tasques, i es registra un augment de l'assistència. A més, utilitzen estructures mentals d'ordre

superior en comptes de memoritzar dades de forma aïllada (Bottoms i Webb 1998 i Moursund *et al* 1997 *apud* Galeana 2006).

- ✓ Es reforça l'**autoconfiança** (Tippet i Lindemann 2007).
- ✓ L'alumnat aprèn a desenvolupar la **col·laboració**, prendre decisions i controlar el temps (Blank 1997 i Dickinsion *et al* 1998 *apud* Galeana 2006).
- ✓ Cada alumne pot treballar de forma que aprofita les seves **fortaleses** individuals (Thomas 1998 *apud* Galeana 2006).
- ✓ S'aprèn a utilitzar la **tecnologia** de forma eficaç (Kadel, 1999; Moursund, Bielefeldt i Underwood, 1997; citat per Galeana, 2006:4).
- ✓ L'alumnat comparteix **idees**, expressa **opinions** i negocia solucions a través de l'aprenentatge col·laboratiu (Bryson 1994 i Reyes 1998 *apud* Galeana 2006).
- ✓ S'han de **solucionar problemes**, i per tant **generar estratègies** per arribar aquesta solució, cercar informació i construir hipòtesis (Moursund *et al* 1997 *apud* Galeana 2006).
- ✓ Els alumnes estan satisfets d'aconseguir quelcom que té **aplicacions** fora de l'aula i de fer **contribucions** a la comunitat (Future 2000 *apud* Galeana, 2006).
- ✓ Els continguts apresos són més fàcilment **aplicables** fora de l'aula, i es retenen més ja que es comprenen de forma **lògica** (Tippet i Lindemann 2007).

Per altra banda, alguns dels principals **inconvenients** són els següents:

- x El **temari** que ha de treballar l'alumnat és molt tancat i el projecte no sempre el pot cobrir totalment (Valero-Garcia 2007).
- x L'**avaluació** no és fàcil de dur a terme, i menys si després del projecte es vol fer un examen (Valero-Garcia 2007).

- x L'**horari** dels centres és molt tancat i no és senzill de fer quadrar per poder treballar conjuntament tots els equips participants al projecte (Galeana 2006).
- x L'alumnat pot sentir-se **desprotegit** davant el fet d'haver de realitzar tasques sense que se'ls hagi explicat com fer-ho (Valero-Garcia 2007).
- x Els alumnes **poc motivats** costa que s'iniciïn en la metodologia, ja que solen mostrar un **baix nivell de curiositat** (Tippet i Lindemann 2007).
- x El professorat es pot **desanimar** si comprova que l'alumnat no és capaç de tirar endavant o, si més no, mostrar una certa autonomia (Valero-Garcia 2007).
- x Requereix un disseny molt ben definit, amb un elevat **compromís** del professorat implicat (Galeana, 2006).
- x Dissenyar la **programació** d'un nou projecte pot ser complicat, especialment si l'alumnat no ha treballat mai d'aquesta manera (Galeana, 2006).
- x La majoria de professorat d'avui en dia no ha rebut **formació** suficient per transitar cap a aquesta metodologia, i alguns tenen reticència a fer-ho a causa de l'esforç extra que requereix (Alcober *et al* 2003).

Encara que les limitacions d'aquesta metodologia són moltes són relativament fàcils de superar, tot i que exigeix un elevat nivell de consens i coordinació entre el professorat.

A partir de les conclusions que l'anàlisi de la literatura i les experiències permeten extreure, es proposen una sèrie d'idees que permetrien solucionar algunes de les limitacions que, de moment, té el mètode d'ABP:

- **Establir currículums més oberts** per adaptar-se a les metodologies innovadores i deixar així de formar estudiants per començar a formar persones.

- Es podria **restar importància a les qualificacions numèriques** de l'alumnat i intentar fer avaluacions qualitatives orientades a analitzar el procés d'aprenentatge de l'alumnat i no només els resultats finals.
- S'haurien de destinar, sobretot els primers anys, més recursos a **formació del professorat** en aquesta direcció i, sobretot, formar els nous professors des d'un principi cap a la innovació metodològica.

En definitiva, el canvi més gran que es requereix és un **canvi de mentalitat**, de fer comprendre a tots els implicats que la metodologia tradicional és obsoleta i no ha avançat de forma conjunta amb els canvis de la societat actual.

Durant els primers anys podria resultar complicat fer un canvi tan dràstic, però si algun dia s'arriba a aconseguir que una àmplia majoria dels membres de la comunitat educativa compregui la necessitat de canvi, serà més senzill portar-lo a terme.

3.2.5. Experiències a centres educatius

Després d'analitzar la teoria de la metodologia d'ABP, seria convenient passar a l'acció, a la realitat: veure si hi ha centres educatius que apliquin aquesta metodologia i si els hi dóna bons resultats, i en cas que els resultats siguin positius, prendre'n exemple. De totes formes, s'han de respectar les distàncies entre els centres, ja que cada centre educatiu és un món: l'entorn, l'alumnat, el professorat i, en definitiva, tots els membres de la comunitat educativa, són diferents.

No tothom té la mateixa capacitat ni predisposició a innovar ni a encaixar les innovacions, i no tots els entorns afavoreixen els canvis, però del que es tracta és d'aprofitar les singularitats de cada centre i agafar les referències comunes per establir punts de connexió (Hernández i Ventura 2000:13).

Algunes de les experiències que han tingut èxit són les de dos països que són potències mundials en matèria educativa -agafant com a referència els bons resultats que obtenen a les proves PISA-: Finlàndia i Corea del Sud. Aquests

dos països, segons apuntà Alfredo Hernando (2014) gaudeixen d'un sistema educatiu basat en els projectes de treball.

Per una part, a Corea del Sud segueixen dues estratègies: la primera, personalitzar l'aprenentatge a través de la integració tecnològica, on els professors poden crear els seus propis continguts; i la segona, crear comunitats d'aprenentatge on els alumnes són els protagonistes a través de l'ABP. Amb paraules del propi Hernando (2014), el que es pretén a Corea del Sud és «diseñar las mejores escuelas del mundo apoyándose en la personalización del aprendizaje integrando ABP y tecnología, y buscando la vinculación escolar en comunidad».

En canvi, a Finlàndia no està preestablert el sistema que han d'utilitzar les escoles però el currículum no està tancat, de forma que és relativament senzill per part de cada centre incorporar noves metodologies (Melgarejo 2014 *apud* Mestres 2015).

Amb aquesta informació, juntament amb els resultats que aquests països obtenen a les proves PISA, que el fet de tenir els currículums no tan tancats i treballar els continguts de forma innovadora pot aportar excel·lents resultats. Tot i tenir en compte les experiències dels països anomenats, s'ha de dir que cada país és diferent i no tenen per què funcionar-hi els mateixos models.

Per aquest motiu s'ha fet una recerca d'àmbit geogràfic més reduït, començant per analitzar aplicació i resultats del treball per projectes i d'altres mètodes innovadors de centres de tot Espanya però fent èmfasi en els de les Illes Balears.

En primer lloc, s'hauria de destacar el fet que hi ha molts més centres que treballen per projectes a les etapes d'educació infantil i primària que a secundària. Això pot estar causat pel fet que els mestres d'educació infantil i primària reben una formació metodològica més àmplia que, per exemple, els de secundària i batxillerat -aquests últims, actualment, cursen un màster d'un any després de fer un grau que habitualment no conté formació pedagògica-. A banda d'això, pot existir la convicció generalitzada que a l'educació secundària

-especialment en els cursos més avançats- ja no es pot treballar de forma tan dinàmica a causa de la pressió que suposen els estudis post-obligatoris.

Algunes de les experiències innovadores destacables a centres del país són les de l'Institut de Sils (Girona), que té plenament implantada la metodologia de treball per projectes (Diario de Mallorca 2016); el CE Jacint Verdaguer (Sant Sadurní d'Anoia), on fa 10 anys que treballen sense llibres de text (Oliver 2015); i tres escoles de Jesuïtes de Catalunya, que fa dos cursos que treballen sense assignatures ni horaris (Agencia EFE, 2015).

A banda de l'ABP que específicament s'aplica a alguns centres, també existeix un altre concepte interessant anomenat **comunitat d'aprenentatge**: és un model innovador que contempla que l'educació dels infants va molt més enllà de l'escola, i que ha d'implicar tot el seu entorn: professorat, famílies, entitats, personal no docent, voluntaris, etc (Equipo de comunidades de aprendizaje. Departamento de educación del Gobierno Vasco 2015). En són exemple les comunitats d'aprenentatge del País Basc -on la primera experiència data del curs acadèmic 95-96 al centre Ruperto Medina- (Equipo de comunidades de aprendizaje. Departamento de educación del Gobierno Vasco 2015), les d'Extremadura -a centres com el CEIP Miralvalle o el CEIP Nuestra Señora de Fátima- (Gamero 2011), o les d'Andalusia, encara que aquestes últimes treballen projectes en horari extraescolar (Junta de Andalucía 2016). A nivell de secundària també hi ha comunitats d'aprenentatge, com per exemple les de l'INS Serra de Miramar de Valls i l'INS Ferran Tallada de Barcelona (XTEC 2016).

També a Catalunya tenen una línia semblant anomenada «**xarxa de debat educatiu**», on a nivell local els membres de la comunitat es reuneixen per debatre quines són les necessitats dels infants i les famílies i així dissenyar les línies educatives (XTEC, 2016). En són exemple les xarxes de debat educatiu de l'Ametlla de Mar (Xarxa de debat educatiu 2016) o de Torelló (Xarxa de debat educatiu de Torelló 2016).

A les Illes Balears també hi ha nombrosos centres educatius que en els últims anys han apostat per innovar: alguns exemples de centres que treballen per projectes a les etapes d'educació infantil i primària són el CEIP Sa Blancadona d'Eivissa, Nostra Senyora de la Consolació d'Alcúdia, Beat Ramon Llull d'Inca, el CEIP Son Caliu de Palmanova, el CEIP Es Molinar i Es Molí den Xema de Manacor (Aprentatge per projectes Illes Balears 2016).

A nivell de secundària i batxillerat hi ha també molts exemples de centres que utilitzen aquesta metodologia: l'IES Marc Ferrer de Formentera, l'IES Cap de Llevant de Maó, l'IES M.Àngels Cardona de Ciutadella, l'IES Capdepera, Sant Francesc d'Assís de Manacor, l'IES Felanitx, l'IES Berenguer d'Anoia d'Inca, l'IES Binissalem, l'IES Damià Huguet de Campos i l'IES Arxiduc Lluís Salvador i l'IES Antoni Maura de Palma (Aprentatge per projectes Illes Balears 2016).

A la majoria dels centres que s'han anomenat, el treball per projectes representa només una petita part de tota la càrrega lectiva de l'alumnat, i en molts casos implica només un curs, encara que engloba diverses assignatures. Això pot venir donat a causa de la motivació i implicació personal d'un o diversos professors, i no pas de l'equip directiu o de tot el claustre.

Finalment, esmentar la recent presentació de la **xarxa d'escoles públiques per a la renovació pedagògica de Mallorca**, formada pels centres següents: EEI Els Molins (Sencelles), CEIP Son Juny (Sant Joan), CEIP Es Talaiot (s'Illot), CEIP Es Puig (Lloseta), CEIP Sant Miquel (Son Carrió) i CEIP Rosa dels Vents (Colònia de Sant Pere). Aquesta xarxa té l'objectiu de «facilitar l'ambient, el material i l'acompanyament perquè cada infant es pugui desenvolupar de forma integral seguint el seu propi pla intern» (segons es presenten ells mateixos) a través d'accions com per exemple la formació contínua del professorat (Assemblea de Docents 2016).

Experiència a l'IES Damià Huguet

D'entre tots els centres que han treballat per projectes en els últims anys, és important destacar l'IES Damià Huguet, ja que la proposta desenvolupada en el marc del present projecte està dirigida a aquest institut.

Durant el curs acadèmic 2015-2016, s'ha duit a terme un projecte a primer d'ESO al centre. És un projecte interdisciplinari on hi han col·laborat els departaments de plàstica i música, titulat «La flauta màgica, de Mozart». L'objectiu final era representar, per grups, escenes de l'òpera «La flauta màgica». A més, s'hi han plantejat tot un seguit d'objectius específics encaminats a anar més enllà del currículum estrictament, com per exemple:

Participar en una activitat musical i fer-ho de forma responsable i proactiva, amb una actitud oberta, interessada i respectuosa, a fi de superar estereotips i prejudicis i de prendre consciència, com a membre d'un grup, de l'enriquiment que es produeix amb les aportacions dels altres (Projecte interdisciplinari 1^r ESO, 2015:2).

Encara que el curs no ha acabat i la representació no s'ha fet hi ha indicis que els resultats del projecte han estat positius, ja que ho afirmen els mateixos professors. Aquest fet és el que fa pensar que l'alumnat del centre està preparat per encarar un canvi metodològic progressiu i que s'hi podran adaptar -tenint en compte que cada grup i cada alumne són diferents i que no a tothom li funciona la mateixa metodologia de feina-.

4. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

4.1. Dades d'identificació del projecte

- Títol: «creació d'empreses amb responsabilitat social»
- Centre: Institut d'Educació Secundària Damià Huguet (Campos)
- Cicle: segon cicle d'Educació Secundària Obligatòria
- Curs: quart curs d'Educació Secundària Obligatòria
- Assignatura: Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial

4.2. Justificació del projecte

Actualment, a nombrosos centres educatius s'estan introduint canvis en les estratègies metodològiques. Principalment perquè allò que abans era l'escola -l'accés a la informació era limitat i aquesta informació la transmetien els professors als alumnes- ja no té sentit: els alumnes tenen accés a una quantitat inabastable d'informació, i allò que necessiten és saber-la gestionar. A més, es pot percebre als centres educatius un desencís generalitzat entre els alumnes, que no veuen que allò que se'ls ensenya tingui cap sentit ni aproximació a la vida real.

Durant el present curs acadèmic l'IES ja s'ha iniciat en la implantació d'aquesta metodologia, encara que només ha estat a un nivell -1^r d'ESO-. Per això la proposta pretén animar més docents del centre a participar de metodologies innovadores: perquè el canvi arribi a tots els nivells.

La incorporació d'aquest projecte al programa del centre es veu àmpliament recolzada per el Projecte Educatiu de Centre, que a banda d'afirmar que volen fer que el centre sigui «potenciador del treball en equip a tots els nivells com a garantia de major coherència i font d'enriquiment mutu» (IES Damià Huguet, 2014:5), contempla el fet de:

Garantir que el Projecte Curricular tingui com a objectius bàsics:

- El desenvolupament integral com a persones, priorititzant el desenvolupament de les competències bàsiques.
- Un aprenentatge significatiu i afavoridor d'una visió integradora de la realitat.
- Una **metodologia que estimuli processos mentals diversos** i que posi l'accent en aprendre a aprendre.
- La utilització de fonts d'informació i recursos educatius diversos.
- Una avaluació formativa (IES Damià Huguet, 2014:5).

4.2.1. Per què responsabilitat social?

El terme responsabilitat social és un terme relativament nou. Segons l'Observatori de Responsabilitat Social Corporativa (2016), és una forma de direcció de les empreses que es basa en gestionar aquell impacte que generen, derivat de la seva pròpia activitat, sobre l'entorn: clients, empleats, accionistes, medi ambient i societat en general. Encara que és relativament habitual sentir parlar d'aquest concepte, és possible caure en la confusió de creure que es refereix només a temes com el medi ambient. En realitat, el terme és prou ampli i es refereix a qualsevol efecte que l'activitat d'una empresa pugui tenir en el seu entorn, i això inclou des del medi ambient fins al tipus de contracte que fa als seus treballadors.

També és freqüent pensar que tenir polítiques de RSC és cosa de grans empreses, quan les petites i mitjanes empreses -que són el motor econòmic del país ja que representen més del 99% del total d'empreses espanyoles -tal i com afirma el Ministeri d'Indústria (2015)- també hi tenen molt a dir: polítiques com contractar persones del poble o invertir una part dels beneficis en donar suport a l'esport local són RSC i tenen un impacte positiu a l'entorn.

Per això, un dels objectius d'incloure aquest terme com a eix central del projecte és fer reflexionar l'alumnat sobre l'impacte que poden arribar a tenir les empreses.

4.3. Programació d'aula de l'assignatura «iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial», troncal de quart d'ESO

4.3.1. Introducció

L'assignatura Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial és una matèria de quart curs d'ESO, que poden cursar com a troncal els alumnes de ciències aplicades i com a optativa els alumnes de ciències acadèmiques i els de ciències aplicades que no la cursin com a troncal.

La legislació que emmarca l'assignatura és la següent:

- Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa (Llei orgànica 8/2013, del 9 de desembre).
- Reial Decret 1105/2014, de 26 de desembre, amb el qual s'estableix el currículum bàsic de l'Educació Secundària Obligatòria i el Batxillerat.
- Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació Secundària Obligatòria a les Illes Balears.

L'assignatura està orientada a formar l'alumnat en matèria d'emprenedoria i lideratge, de forma que entre els continguts a veure s'hi troben conceptes com pla d'empresa, finançament o idea de negoci. És una assignatura que, a banda de coneixements i procediments vol educar en actituds, ja que un dels objectius principals és:

Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim com a subjectes de l'entorn econòmic en el qual actuam mitjançant el descobriment de les nostres fortaleses i debilitats per, progressivament, augmentar la nostra competència emprenedora (Decret 34/2015 de 15 de maig).

Aquest és, alhora, la concreció d'un objectiu general de l'ESO:

Desenvolupar l'esperit creatiu i emprenedor i, a la vegada, desenvolupar actituds de confiança en un mateix, de participació, de sentit crític, d'iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre,

planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats (Reial Decret 1105/2014 de 26 de desembre).

Per tant, el desenvolupament de l'assignatura es farà de tal manera que afavoreixi aquest esperit emprenedor, així com la capacitat del alumnes de tenir iniciatives i saber-les dur a terme.

Tot això es farà des d'un context d'inclusió, on l'alumnat treballarà bàsicament en equips però també hi haurà sessions on la feina es farà en gran grup per fomentar el treball en agrupacions diferents.

Per acabar, assenyalar que serà una assignatura que girarà entorn d'un projecte amb un eix central: l'elaboració d'un pla d'empresa que tingui polítiques de responsabilitat social, amb la consegüent recerca sobre tots els aspectes a tenir en compte per elaborar-lo i dur-lo a terme.

4.3.2. Context

Entorn

L'IES Damià Huguet està ubicat al poble de Campos, que es troba a la comarca del Migjorn, al sud de Mallorca. Limita geogràficament amb Lluçmajor, Porreres, Felanitx, Santanyí i Ses Salines.

L'alumnat de l'IES procedeix dels dos nuclis del municipi de Campos (Campos i Sa Ràpita), i dels dos nuclis de Ses Salines (Ses Salines i Colònia de Sant Jordi), situats a pocs quilòmetres de distància. Són municipis molt similars, ja que tenen cadascun un nucli rural i un nucli costaner. No obstant, hi ha algunes diferències, sobretot pel que fa al nombre d'habitants.

Segons les darreres dades publicades, Campos té 9.892 habitants (Institut Nacional d'Estadística, 2015). És un poble dedicat principalment als serveis, però té un passat recent importantíssim com a municipi dedicat a l'agricultura i, sobretot, a la ramaderia.

Per la seva part, segons la mateixa font Ses Salines té una població de 5.018 habitants (Institut Nacional d'Estadística, 2015). El sector econòmic amb més impuls és el turístic, especialment al nucli de sa Colònia de Sant Jordi.

IES Damià Huguet

En aquest centre s'hi imparteixen actualment els estudis d'educació secundària obligatòria, els dos cursos de formació professional bàsica d'auxiliar d'oficina i els dos cursos de Batxillerat de les modalitats de Ciències Socials i Humanitats i de Ciències i Tecnologia.

L'edifici actual es va inaugurar el curs 2003-2004, no té barreres arquitectòniques, i a banda de les aules ordinàries compta amb gimnàs, bar, biblioteca i aules específiques (laboratoris, aules de tecnologia, etc.). Totes les aules disposen d'ordinador amb projector i pissarra digital.

Segons les dades que ha aportat l'equip directiu del centre, durant el curs acadèmic 2015-2016 el centre compta amb 466 alumnes, dels quals 74 cursen quart d'ESO en un total de 4 grups, 1 d'ells del programa de diversificació curricular. L'equip docent el formen 65 professors (9 d'ells en mitja jornada), repartits en 13 departaments didàctics i 4 subdepartaments. A més, hi ha 9 treballadors que conformen el personal no docent.

Grup

El projecte va dirigit als estudiants de quart d'ESO que cursen l'assignatura «Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial». És una assignatura troncal de la modalitat de ciències aplicades. La poden cursar els alumnes de ciències aplicades (juntament amb tecnologia o bé ciències aplicades a l'activitat professional), així com els alumnes de ciències acadèmiques que la triïn com a assignatura optativa.

Segons les previsions que ha fet el centre -amb data 3 de juny de 2016-, durant el curs acadèmic 2016-2017 hi haurà 510 alumnes matriculats al centre, dels quals 70 cursaran quart d'ESO (en 3 grups) i 30 es matricularan a l'assignatura «Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial».

4.3.3. Objectius

L'objectiu principal del projecte de treball és que a final de curs l'alumnat hagi desenvolupat de forma íntegra un pla d'empresa responsable socialment, amb el conseqüent aprenentatge significatiu dels coneixements que requereix la creació d'aquest pla.

Durant la realització del pla, l'alumnat acomplirà uns objectius específics, que tenen correspondència amb:

- Els objectius de l'Educació Secundària Obligatòria, publicats al Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (veure taula 1).
- Els objectius de l'assignatura, publicats al Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (veure taula 1).

Taula 1: correspondència entre els objectius del projecte, de l'assignatura i de l'Educació Secundària Obligatòria

Objectius del projecte		Objectius de l'Educació Secundària Obligatòria	Objectius de l'assignatura
Transversals	Promoure el treball en equip de tot l'alumnat, de forma que cadascú es faci partícip de l'aprenentatge cooperatiu i aporti tot allò que pugui, sempre basant-se en el respecte cap a tots els companys sense discriminació de cap tipus.	a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets amb respecte cap als altres [...]. b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip [...]. c) [...] Rebutjar la discriminació [...] d) [...] rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes. k) Valorar la diversitat de cultures i societats, i desenvolupar actituds de respecte [...].	1. [...] incorporar el que aprengui a les seves relacions amb altres agents econòmics com a font de desenvolupament, tant de la seva autonomia personal com de la seva capacitat per liderar projectes que puguin ser percebuts com a valuosos pels altres.
	Treballar la bona actitud dels alumnes cap a les activitats que se'ls proposa fer, fomentant la disciplina i l'autocontrol de cadascú.	a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets amb respecte cap als altres [...]. b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip [...].	1. [...] incorporar el que aprengui a les seves relacions amb altres agents econòmics com a font de desenvolupament, tant de la seva autonomia personal com de la seva capacitat per liderar projectes que puguin ser percebuts com a valuosos pels altres.
	Reconèixer la diversitat de capacitats de cadascú, fent veure que tothom té virtuts i que aquestes han de ser complementàries entre els membres de l'equip.	a) [...] practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i els grups, exercitar-se en el diàleg [...]. c) [...] Rebutjar la discriminació de les persones per raó de sexe o per qualsevol altra condició o circumstància personal o social. Rebutjar els estereotips [...]. k) Valorar la diversitat de cultures i societats, i desenvolupar actituds de respecte [...]. f) Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en diferents disciplines [...].	2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta [...].

Transversals	Donar a l'alumnat les eines necessàries per aprendre a cercar informació i discriminar-la, fomentant així l' aprenentatge autònom .	e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica i responsable en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.	1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic com a subjecte mitjançant l'assimilació progressiva del coneixement que vagi aprenent sobre el seu funcionament [...].
	Treballar la capacitat dels alumnes per resoldre els problemes que se'ls plantegen de forma autònoma.	a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets [...]. b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal. e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per adquirir, amb sentit crític [...]. f) [...] conèixer i aplicar els mètodes per identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència. g) [...] desenvolupar actituds de confiança en un mateix, de participació, de sentit crític, d'iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.	2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta [...]. 3. Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim [...].
	Estimular el pensament crític de l'alumnat, fomentant la seva autoconfiança i la capacitat per tirar endavant iniciatives emprenedores.	g) [...] desenvolupar actituds de confiança en un mateix, de participació, de sentit crític, d'iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats. m) Valorar, gaudir, interpretar críticament i produir amb propietat, autonomia i creativitat missatges que emprin codis artístics, científics i tècnics amb la finalitat d'enriquir les possibilitats de comunicació i d'expressió.	3. Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim com a subjectes de l'entorn econòmic en el qual actuem mitjançant el descobriment de les nostres fortaleses i debilitats per, progressivament, augmentar la nostra competència emprenedora.

Transversals	<p>Aprendre a utilitzar les TIC de forma raonable i adequada per aconseguir la informació necessària i transmetre-la, si s'escau en diferents idiomes.</p>	<p>e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació [...]. Adquirir una preparació bàsica i responsable en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació. h) Comprendre i expressar amb correcció [...]. i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada. m) [...] enriquir les possibilitats de comunicació i d'expressió.</p>	<p>4. Impulsar petits projectes [...] en els quals la creativitat i el rigor científic han de jugar un paper primordial al llarg de tot el procés de realització.</p>
	<p>Ser conscient de les pròpies fortaleses i debilitats i saber-les emprar per afavorir la pròpia situació i la del grup.</p>	<p>d) Enfortir les seves capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seves relacions amb els altres [...] g) [...] desenvolupar actituds de confiança en un mateix, de participació, de sentit crític, d'iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.</p>	<p>3. Desenvolupar l'esperit emprenedor que tots tenim com a subjectes de l'entorn econòmic en el qual actuam mitjançant el descobriment de les nostres fortaleses i debilitats [...]</p>
Específics	<p>Conèixer el significat d'emprenedoria així com les seves implicacions i les característiques d'una persona emprenedora, i fomentar l'esperit emprenedor de l'alumnat.</p>	<p>g) Desenvolupar l'esperit creatiu i emprenedor i, a la vegada, desenvolupar actituds de confiança en un mateix, de participació, de sentit crític, d'iniciativa personal i la capacitat d'aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.</p>	<p>1. [...] font de desenvolupament, tant de la seva autonomia personal com de la seva capacitat per liderar projectes que puguin ser percebuts com a valuosos pels altres. 2. Fomentar el pensament creatiu [...] 3. Desenvolupar l'esperit emprenedor [...] per, progressivament, augmentar la nostra competència emprenedora.</p>
	<p>Saber concretar una idea de negoci i vendre-la de forma que sigui atractiva, tant per inversors com per potencials clients.</p>	<p>b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal. g) Desenvolupar l'esperit creatiu i emprenedor [...].</p>	<p>1. Relacionar-se amb l'entorn [...]. 2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu [...]. 3. Desenvolupar l'esperit emprenedor [...]. 4. Impulsar projectes susceptibles de poder implementar-se en l'entorn [...].</p>

Específics	<p>Investigar i descriure les característiques de l'entorn d'una empresa i del seu sector, fent èmfasi en l'impacte que aquesta té i el seu rol a la societat, i aprofitar l'experiència d'empreses ja existents per aplicar aquelles accions que els funcionen.</p>	<p>b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip [...]. e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació [...]. j) Conèixer, valorar i respectar la cultura [...]. l) [...] Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura dels éssers vius i el medi ambient, i contribuir a conservar-lo i millorar-lo.</p>	<p>1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...]. 2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta que s'hagi de valorar en el seu entorn econòmic [...]. 4. Impulsar petits projectes susceptibles de poder implementar-se en el seu entorn econòmic [...].</p>
	<p>Conscienciar l'alumnat de la problemàtica social que pot generar una empresa i com la pot pal·liar, i veure que qualsevol empresa pot portar a terme polítiques de responsabilitat social corporativa.</p>	<p>j) Conèixer, valorar i respectar la cultura [...]. l) [...] Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura dels éssers vius i el medi ambient, i contribuir a conservar-lo i millorar-lo. k) Valorar la diversitat de cultures i societats, i desenvolupar actituds de respecte [...].</p>	<p>1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...]. 2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta [...].</p>
	<p>Aprendre a fer una anàlisi de mercat a partir del sector potencial on es desenvoluparà la proposta de negoci, utilitzant tant eines convencionals com poden ser enquestes com les TIC.</p>	<p>b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip [...]. e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació [...]</p>	<p>1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...]. 2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu [...]. 4. Impulsar petits projectes [...].</p>
	<p>Dissenyar els plans de màrqueting, operacions i recursos humans amb informació cercada de forma autònoma amb les eines que es considerin adequades.</p>	<p>b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip [...]. e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica i responsable en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.</p>	<p>1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...]. 2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta que s'hagi de valorar en el seu entorn econòmic [...]. 4. Impulsar petits projectes susceptibles de poder implementar-se en el seu entorn econòmic [...].</p>

Específics	Elaborar el pla econòmic-financer de l'empresa, distingint i triant les que es considerin oportunes d'entre les formes de finançament que existeixen, així com conèixer els aspectes legals que envolten la creació d'empreses.	<p>b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i feina individual i en equip [...].</p> <p>e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Adquirir una preparació bàsica i responsable en el camp de les tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.</p>	<p>1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...].</p> <p>2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu a l'hora de fer qualsevol proposta que s'hagi de valorar en el seu entorn econòmic [...].</p> <p>4. Impulsar petits projectes susceptibles de poder implementar-se en el seu entorn econòmic [...].</p> <p>5. Identificar les diverses fonts de finançament [...].</p> <p>6. Conèixer el funcionament bàsic dels intermediaris financers [...].</p>
	Veure que tota empresa té possibilitats de creixement si aquestes es planegen degudament i tenen suport.	e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació [...].	1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...].
	Redactar una carpeta d'aprenentatge un pla d'empresa de forma correcta, i exposar aquest últim oralment.	<p>h) Comprendre i expressar amb correcció [...].</p> <p>i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.</p> <p>m) [...] enriquir les possibilitats de comunicació [...].</p>	2. Fomentar l'aplicació del pensament creatiu [...].
	Aprendre a utilitzar llenguatge tècnic bàsic del sector empresarial de forma adequada per presentar un pla d'empresa.	<p>h) Comprendre i expressar amb correcció [...].</p> <p>i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.</p> <p>m) [...] produir amb propietat, autonomia i creativitat missatges que emprin codis artístics, científics i tècnics [...].</p>	1. Relacionar-se amb l'entorn econòmic [...]

Font.: elaboració pròpia a partir dels objectius establerts al Decret 34/2015, de 15 de maig.

4.3.4. Aportació del projecte a les competències clau

Amb l'entrada en vigor de la LOMQE, les competències bàsiques que es treballaven fins aleshores es converteixen en competències clau. Totes les assignatures han de contribuir a que l'alumnat assoleixi aquestes competències, i el projecte que es proposa no n'està exclòs.

El projecte requereix, entre d'altres coses, fer treball de recerca, treballar en grup, fer exposicions orals i treballar sobre l'eix de la responsabilitat social contribuint, d'aquesta manera, a treballar un bon nombre de competències clau.

La contribució que el projecte de creació d'un pla d'empresa amb responsabilitat social fa a cada competència clau està detallada a la següent taula:

Taula 2: contribució del projecte al desenvolupament de les competències clau

Competència clau	En què consisteix	Contribució del projecte
<p>Competència en comunicació lingüística</p> <p>CCL</p>	<p>“[...] es el resultado de la acción comunicativa dentro de prácticas sociales determinadas, en las cuales el individuo actúa con otros interlocutores y a través de textos en múltiples modalidades, formatos y soportes.”</p>	<p>L'alumnat adquirirà llenguatge tècnic de l'àrea empresarial, i treballarà la seva comprensió i expressió -tant oral com escrita- a través de la recerca d'informació, redacció i exposició del pla, i comunicació amb l'equip de treball i altres empreses.</p>
<p>Competència matemàtica i competències bàsiques en ciències i tecnologia</p> <p>CMCT</p>	<p>“La competencia matemática implica la capacidad de aplicar el razonamiento matemático y sus herramientas para describir, interpretar y predecir distintos fenómenos en su contexto.</p> <p>Las competencias básicas en ciencia y tecnología son aquellas que proporcionan un acercamiento al mundo físico y a la interacción responsable con él desde acciones, tanto individuales como colectivas, orientadas a la conservación y mejora del medio natural, decisivas para la protección y mantenimiento de la calidad de vida y el progreso de los pueblos [...] .”</p>	<p>Els alumnes hauran d'interpretar dades -durant l'anàlisi del sector i la quota de mercat, per exemple- així com fabricar-les, si s'escau, a través d'enquestes. Faran també prediccions sobre el seu mercat de clients potencial.</p> <p>A més, a través de la investigació hauran de comprendre la necessitat de tenir cura de l'entorn per a millorar la qualitat de vida i aplicar els descobriments per avançar en aquesta direcció.</p>
<p>Competència per aprendre a aprendre</p> <p>CPAA</p>	<p>“[...] requiere conocer y controlar los propios procesos de aprendizaje para ajustarlos a los tiempos y las demandas de las tareas y actividades que conducen al aprendizaje. [...] desemboca en un aprendizaje cada vez más eficaz y autónomo.”</p>	<p>El procés de recerca previ a cada etapa del pla d'empresa, així com l'elaboració d'aquest, requereixen que els estudiants hagin de cercar de forma autònoma un camí per investigar i elaborar el pla, discriminant ells mateixos la informació que necessiten.</p>

<p align="center">Consciència i expressions culturals</p> <p align="center">CEC</p>	<p>“[...] implica conocer, comprender, apreciar y valorar con espíritu crítico, con una actitud abierta y respetuosa, las diferentes manifestaciones culturales y artísticas, utilizarlas como fuente de enriquecimiento y disfrute personal y considerarlas como parte de la riqueza y patrimonio de los pueblos.”</p>	<p>Els estudiants treballaran amb el seu entorn més proper, de forma que coneixeran diferents maneres de treballar. Poden orientar també la recerca de la RSC a l'àmbit cultural.</p>
<p align="center">Competència digital</p> <p align="center">CD</p>	<p>“[...] es aquella que implica el uso creativo, crítico y seguro de las tecnologías de la información y la comunicación para alcanzar los objetivos relacionados con el trabajo, la empleabilidad, el aprendizaje, el uso del tiempo libre, la inclusión y participación en la sociedad.”</p>	<p>Les tecnologies de la informació i la comunicació seran el pilar bàsic del procés de recerca, i s'utilitzaran també per elaborar el material a entregar i per fer la presentació oral del pla.</p>
<p align="center">Sentit de la iniciativa i esperit emprenedor</p> <p align="center">SIE</p>	<p>“Sentido de la iniciativa y espíritu emprendedor (SIE) para transformar las ideas en actos. [...] se incluye la capacidad de reconocer las oportunidades existentes para las actividades personales, profesionales y comerciales.”</p>	<p>El projecte fomentarà la capacitat de l'alumnat de dur a terme iniciatives i de planificar-les, així com reconèixer quines possibilitats tenen segons cada entorn.</p>
<p align="center">Competències socials i cíviques</p> <p align="center">CSC</p>	<p>“La competencia social se relaciona con el bienestar personal y colectivo. Exige entender el modo en que las personas pueden procurarse un estado de salud física y mental óptimo, [...] y saber cómo un estilo de vida saludable puede contribuir a ello.</p> <p>La competencia cívica se basa en el conocimiento crítico de los conceptos de democracia, justicia, igualdad, ciudadanía y derechos humanos y civiles, [...].</p>	<p>L'alumnat haurà de comprendre l'impacte que té l'activitat empresarial sobre l'entorn, i tenir present que hi ha múltiples formes de convertir aquest impacte en positiu o, si més no, minimitzar-ne els perjudicis.</p>

Font: elaboració pròpia a partir de les competències clau establertes pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

4.3.5. Metodologia

El treball de l'assignatura consistirà en la realització d'un pla d'empresa complet, que inclourà l'aprenentatge de tots els continguts del currículum.

A l'hora de crear cada part del pla d'empresa, els alumnes hauran de fer una recerca sobre els continguts que hauria d'incloure i quins mètodes hi ha per fer-ho. Com que al pla d'empresa només s'hi hauran d'incloure aquelles dades que tinguin a veure amb la seva idea de negoci, els alumnes entregaran també una carpeta d'aprenentatge que recollirà la recerca que han realitzat durant el curs.

Amb l'objectiu de guiar-los durant aquest aprenentatge autònom i de tenir una estructura estable durant tot el curs, cada part del pla d'empresa seguirà les mateixes etapes:

Fase	Consisteix en...	Agrupament	Resultat final
Introducció	Pluja d'idees	Gran grup	
Recerca	Fer recerca autònoma del que es necessitarà saber per fer la part del pla d'empresa en qüestió	Equips de treball	Carpeta d'aprenentatge
Posada en comú	Debatre sobre allò que s'ha trobat i compartir les dades que es considerin interessants i rellevants	Gran grup o petit grup	
Aplicació	Materialitzar allò après en el pla d'empresa de cada grup	Grup de treball	Pla d'empresa

Durant la fase d'**introducció** tot el grup es reunirà per fer una pluja d'idees, on es comprovarà si l'alumnat sap què se li demana i si sap per on ha de començar. El professor s'assegurarà que tots els alumnes participin i que l'activitat sigui productiva, i si no és així anirà fent preguntes-guia per enriquir la sessió. Depenent de l'etapa, aquesta fase pot tenir una durada d'una o dues sessions.

A continuació, es separaran els alumnes en grups de treball -que durant tot el curs seran els mateixos- i faran la **recerca** que necessitin per saber els continguts que té cada etapa del pla. El professor només intervindrà a les

sessions en cas que algun grup necessiti orientació en la recerca, o en cas de conflicte. Aquestes sessions podran ser utilitzades per realitzar tutories en grup o individuals. La fase de recerca pot tenir una durada entre 1 i 5 sessions.

La fase de **posada en comú** ha de ser una forma de fomentar la col·laboració entre els diferents equips. Es pot realitzar en grup gran o en petits grups -diferents dels equips de treball- on cadascú comentarà allò que han trobat i que pugui ajudar els companys, i on entre ells es podran donar retroacció de les mancances de cada grup. El professor intervindrà si l'activitat es fa en grup gran per moderar el grup gran i per dinamitzar la discussió si no és productiva, i en els petits grups anirà escoltant i fent aportacions si és necessari. La durada pot ser d'una o dues sessions.

La darrera fase de cada etapa del pla serà la d'**aplicació**, on cada equip de treball emprarà la informació que ha recollit durant les tres fases anteriors per construir el pla d'empresa, és a dir, que aplicaran allò que han après a la seva idea de negoci particular. El professor, igual que durant la fase de recerca, intervindrà només si la situació ho requereix i, si no és necessari, farà tutories individuals i en equip per anar valorant el procés d'aprenentatge. La fase tindrà una durada d'entre 1 i 5 sessions.

En principi, totes les tasques que requereix el projecte es poden fer dins l'aula durant les hores de classe, encara que es valorarà molt positivament que l'alumnat realitzi activitats que facin més proper a la realitat el seu procés d'aprenentatge, com per exemple fer entrevistes o enquestes.

4.3.6. Recursos didàctics i organitzatius

La realització del projecte requerirà que totes les sessions es duguin a terme a l'aula d'informàtica, ja que la recerca es farà en gran part mitjançant la utilització de les TIC.

El tipus d'agrupament es detalla a l'apartat «formació de grups i atenció a la diversitat».

4.3.7. Activitats complementàries

Depenent de les inquietuds que tingui l'alumnat durant la realització del projecte, hi haurà la possibilitat de programar alguna activitat extra, bé sigui dins o fora de l'aula. Alguns exemples d'activitats són:

- Fer una visita a la cambra de comerç
- Visitar alguna empresa que sigui d'interès
- Rebre visites d'emprenedors o assessors
- Assistir a conferències relacionades amb el tema

L'alumnat, així com qualsevol membre de la comunitat educativa, podrà proposar activitats que consideri que siguin d'interès per tot el grup, i s'analitzarà la possibilitat i viabilitat de dur-les a terme.

4.3.8. Continguts i temporització

L'assignatura s'organitza en 3 sessions setmanals de 55 minuts cadascuna, i tindrà un total de 108 sessions segons el calendari escolar del curs 2016-2017 (presentat per la Conselleria d'Educació i Universitat dia 26 de maig).

A la següent taula es relacionen tots els continguts que s'han de veure a l'assignatura segons el currículum amb la temporització i les preguntes-guia que incorpora cada etapa del projecte:

Taula 3: fases del projecte, continguts i temporització

FASES DEL PROJECTE	CONTINGUTS TREBALLATS	PREGUNTES-GUIA		SESSIONS		
		RECERCA PRÈVIA	PLA D'EMPRESA	(55 minuts)		
1. INTRODUCCIÓ	BLOC 2. • Pla d'empresa ² .	1. Què és el treball per projectes? 2. Com treballarem durant tot el curs?	1. Què és un pla d'empresa? 2. Per què serveix?	3		
2. PLA D'EMPRESA	<u>Equip emprenedor</u>	BLOC 1. • Iniciativa emprenedora i empresari en la societat • Interessos, aptituds i motivacions personals per a la carrera professional. • Autoocupació. Procés de presa de decisions.	1. Què és un emprenedor? 2. Una empresa de nova creació quin tipus de persona ha de tenir al capdavant? 3. És imprescindible que hi hagi un líder? 4. Es pot treballar amb estructures horitzontals sense cap tipus de persona que lideri l'equip? 5. Us considereu emprenedors/líders? 6. Entrevistes a emprenedors	1. Qui sou els emprenedors? 2. Per què creieu que esteu preparats per començar aquest negoci?	Intr.	1
					Rec.	4
					Comú	2
					Aplic.	2
	<u>Descripció de la idea</u>	BLOC 2. • Idea de projecte d'empresa. Avaluació de la idea.	1. Què ha de tenir un negoci per funcionar? 2. Pluja d'idees de negoci	1. D'on ha sorgit i de què tracta la idea? 2. De què tracta? 3. A quin mercat va dirigit? 4. Hi ha potencials clients a la zona? 5. Per què tindrà èxit?	Intr.	1
					Rec.	4
					Comú	1
					Aplic.	2
	<u>Anàlisi de l'entorn i el sector</u>	BLOC 2. • Entorn, rol social de l'empresa.	1. Què és l'entorn d'una empresa? 2. Quins factors externs influeixen en l'activitat d'una empresa? 3. Com influeix una empresa a l'entorn? 4. Què és la RSC? Quins tipus hi ha? 5. Coneixeu empreses locals amb RSC? 6. Creis que els consumidors compren segons la RSC? (Entrevistes)	1. On s'ubicarà l'empresa? 2. Hi ha empreses semblants a la zona? 3. Quina quota de mercat tenen? 4. Quina tendència es preveu per aquest sector? 5. Quin serà el rol social de la vostra empresa?	Intr.	2
					Rec.	5
Comú					2	
Aplic.					5	
EXAMEN	Tots els treballs			1		

2 El contingut «Pla d'empresa» del bloc 2 es treballa a totes les parts del pla d'empresa.

2. PLA D'EMPRESA	<u>Anàlisi de mercat</u>	BLOC 2. • Informació a l'empresa.	1. Què és un nínxol de mercat? 2. Creis que és millor crear un producte existent però amb millor qualitat i/o preu o cercar un nínxol de mercat? 3. Enquestes a potencials clients	1. Quin perfil té el vostre consumidor potencial? 2. Hi ha nombrosos clients potencials a la zona? 3. Per què és necessari el vostre producte o servei?	Intr.	2
					Rec.	2
					Comú	1
					Aplic.	5
	<u>Pla de màrqueting</u>	BLOC 2. • Pla d'empresa. • Activitats a l'empresa. Funció comercial i de màrqueting.	1. Coneixeu tècniques de venda? 2. Quines formes de promocionar nous productes i serveis hi ha? 3. Quines estratègies de preus existeixen?	1. Com és el producte? 2. Quina necessitat cobreix? 3. Què el diferencia de productes semblants? (RSC)	Intr.	1
					Rec.	2
					Comú	1
					Aplic.	4
	<u>Pla d'operacions</u>	BLOC 2. • Activitats a l'empresa. Funció de producció. • Documents comercials de cobrament i pagament. Arxiu.	1. Quina inversió inicial requereix una empresa del vostre sector? 2. Com es cerquen els proveïdors? 3. És necessari tenir molt d'emmagatzematge?	1. On treballareu i per què? 2. Com produïreu el producte o oferireu el servei? 3. Necessitareu col·laboració d'altres empreses o entitats?	Intr.	1
					Rec.	2
					Comú	1
					Aplic.	4
	<u>Organització i recursos humans</u>	BLOC 1. • Drets i deures del treballador. • Drets i deures derivats de la relació laboral. • Contracte de treball i negociació col·lectiva. • Seguretat Social. • Protecció del treballador • Riscos laborals. Normes. • Planificació de la protecció en l'empresa. BLOC 2. • Informació de RH.	1. Quines formes d'estructurar una empresa hi ha? 2. Coneixeu els drets i deures dels treballadors? 3. Com funcionen les altes i baixes a la Seguretat Social? 4. Quina és la normativa bàsica de prevenció de riscos laborals?	1. Com s'organitzaran els primers treballadors de l'empresa? 2. Es contractaran treballadors? Amb quins criteris? 3. Quins són els drets i deures dels treballadors? 4. Quin protocol de riscos laborals serà necessari per obrir l'empresa?	Intr.	2
					Rec.	5
					Comú	2
					Aplic.	4
	EXAMEN	Tots els treballs				1

2. PLA D'EMPRESA	<u>Aspectes legals</u>	BLOC 2. • Ajuts i suport a la creació d'empreses. BLOC 3. • Tipus d'empresa segons la forma jurídica. • Elecció de la forma jurídica. • Tràmits de posada en marxa d'una empresa. • Imposts que afecten les empreses.	1. Quines són les formes jurídiques més comunes? 2. Quins tràmits s'han de fer per constituir una empresa a Espanya? 3. Quins impostos han de pagar les empreses segons la seva forma jurídica?	1. Quina forma jurídica tindrà l'empresa i per què? 2. Haureu de patentar la idea? Com? 3. Quins impostos haureu de pagar?	Intr.	1
					Rec.	3
					Comú	1
					Aplic.	4
	<u>Viabilitat econòmica i financera</u>	BLOC 2. • Ajuts i suport a la creació d'empreses. BLOC 3. • Fonts de finançament. • Productes financers i bancaris per a pimes. Comparació. • Planificació financera de les empreses. Estudi de viabilitat.	1. Quins productes financers hi ha especials per a pimes? 2. Quines oportunitats de finançament tenen les noves empreses? 3. Hi ha ajudes a emprenedors?	1. Quina inversió inicial necessitareu? 2. Com aconseguireu el finançament? 3. Podeu demanar cap ajuda o subvenció?	Intr.	2
					Rec.	4
					Comú	1
					Aplic.	4
	EXAMEN	Tots els treballats				1
	<u>Estratègies de creixement</u>	BLOC 2. • Elements i estructura empresarial. BLOC 3. • Projecció de l'activitat.	1. Les pimes tenen oportunitats de creixement? 2. Coneixeu cap empresa local que s'hagi internacionalitzat? 3. (Entrevistes)	1. L'empresa té possibilitats de créixer? Com?	Intr.	1
				Rec.	4	
				Comú	1	
				Aplic.	3	
3. PRESENTACIÓ	TOTS				3	

Font: elaboració pròpia a partir dels continguts establerts al Decret 34/2015, de 15 de maig, el calendari escolar presentat al Consell Assessor del Calendari Escolar dia 26 de maig de 2016 i la informació sobre elaboració de plans d'empresa de la Unitat d'Innovació de la Universitat Pompeu Fabra.

4.3.9. Avaluació i qualificació

Per la pròpia naturalesa del treball per projectes, que es centra en el procés d'aprenentatge més que en els resultats, l'avaluació d'aquest projecte es farà de manera que valori aquesta adquisició progressiva de coneixements.

Constarà d'avaluacions diagnòstica, formativa i sumativa, i els instruments i criteris de qualificació es detallen més endavant:

- Avaluació **diagnòstica**: es farà de manera informal, durant una o dues sessions a l'inici de cada etapa del pla i en forma de debat o tertúlia en gran grup. La única finalitat serà veure el nivell de coneixement que té el grup sobre els temes que es tractaran. La primera sessió del curs serà diagnòstica per obtenir informació sobre les capacitats i actituds de l'alumnat i així organitzar els grups de forma heterogènia.
- Avaluació **formativa**: durant tot el curs, el professor es dedicarà a observar l'alumnat per avaluar la seva forma de treball i l'assoliment progressiu tant dels objectius del projecte com dels transversals. A més, l'aprenentatge es veurà també reflectit a l'examen de final de cada trimestre i amb l'entrega parcial del pla i la carpeta.
- Avaluació **sumativa**: a final de curs, en haver exposat el projecte i entregat la carpeta serà quan realment es podrà valorar l'assoliment dels objectius específics. També es valoraran l'observació i l'examen.

La consecució dels objectius específics del projecte s'avaluaran a través dels estàndards d'aprenentatge avaluable que es suggereixen al currículum de l'assignatura (veure taula 4). Aquells objectius específics que no es relacionen directament amb els estàndards d'aprenentatge, s'avaluaran a través de l'observació per part del professor.

Igualment, els objectius de tipus transversal s'avaluaran mitjançant la graella d'observació (veure annex 3), que també servirà per anar comprovant que l'aprenentatge és progressiu al llarg del curs.

Taula 4: relació entre els objectius específics del projecte i els estàndards d'aprenentatge avaluable

Objectius específics del projecte	Estàndards d'aprenentatge avaluable
<p>Conèixer el significat d'emprenedoria així com les seves implicacions i les característiques d'una persona emprenedora, i fomentar l'esperit emprenedor de l'alumnat.</p>	<p>1.1.1. Identifica les qualitats personals, actituds, aspiracions i formació pròpies de les persones amb iniciativa emprenedora, descriu l'activitat dels empresaris i el seu rol en la generació de treball i benestar social.</p>
<p>Saber concretar una idea de negoci i vendre-la de forma que sigui atractiva, tant per inversors com per potencials clients.</p>	<p>2.1.1. Determina l'oportunitat d'un projecte d'empresa, n'identifica les característiques i pren part en l'activitat que desenvolupa.</p>
<p>Investigar i descriure les característiques de l'entorn d'una empresa i del seu sector, fent èmfasi en l'impacte que aquesta té i el seu rol a la societat, i aprofitar l'experiència d'empreses ja existents per aplicar aquelles accions que els funcionen.</p>	<p>1.1.2. Investiga amb mitjans telemàtics les diferents àrees d'activitat professional de l'entorn, els tipus d'empresa que les desenvolupen i els diferents llocs de treball a cadascuna i raona els requeriments per a l'acompliment professional a cadascun. 2.1.2. Identifica les característiques internes i externes del projecte d'empresa, així com els elements que constitueixen la xarxa d'aquesta empresa: mercats, proveïdors, clients, sistemes de producció i/o comercialització, emmagatzematge i d'altres.</p>
<p>Aprendre a fer una anàlisi de mercat a partir del sector potencial on es desenvoluparà la proposta de negoci, utilitzant tant eines convencionals com poden ser enquestes com les TIC.</p>	<p>2.1.3. Descriu la relació del projecte d'empresa amb el seu sector, l'estructura organitzativa i les funcions de cada departament i identifica els procediments de treball en el desenvolupament del procés productiu o comercial.</p>
<p>Dissenyar els plans de màrqueting, operacions i recursos humans amb informació cercada de forma autònoma amb les eines que es considerin adequades.</p>	<p>1.2.1. Dissenyar un projecte de carrera professional pròpia, relaciona les possibilitats de l'entorn amb les qualitats i aspiracions personals i valora l'opció de l'autoocupació i la necessitat de formació al llarg de la vida. 1.3.1. Identifica les normes i institucions que intervenen en les relacions entre treballadors i empresaris i les relaciona amb el funcionament del mercat de treball. 1.3.2. Distingeix els drets i les obligacions que es deriven de les relacions laborals i els comprova en contractes de treball i documents de negociació col·lectiva. 1.3.3. Descriu les bases del sistema de la Seguretat Social i les obligacions de treballadors i empresaris dins aquest, en valora l'acció protectora davant les diferents contingències cobertes i descriu les prestacions mitjançant cerques als webs institucionals. 1.3.4. Identifica les situacions de risc laboral més habituals als sectors d'activitat econòmica més rellevants en l'entorn, indica els mètodes de prevenció legalment establerts i les tècniques de primers auxilis aplicables en cas d'accident o dany.</p>

	<p>2.2.1. Empra com a usuari bàsic l'aplicació informàtica de control i seguiment dels clients, proveïdors i d'altres, aplica tècniques bàsiques de comptabilitat, gestió financera i comercial i administració de personal per organitzar la informació del projecte d'empresa.</p> <p>2.3.1. Crea materials de difusió i publicitat dels productes i/o serveis del projecte d'empresa, inclou un pla de comunicació a Internet i a xarxes socials i aplica els principis del màrqueting.</p> <p>2.3.2. Exerceix tasques de producció i/o comercialització en el projecte d'empresa, pren decisions, fa feina en equip, compleix els terminis i objectius i proposa millores segons un pla de control prefixat.</p>
<p>Elaborar el pla econòmic-financer de l'empresa, distingint i triant les que es considerin oportunes d'entre les formes de finançament que existeixen, així com conèixer els aspectes legals que envolten la creació d'empreses.</p>	<p>2.3.3. Recopila dades sobre els diferents suports a la creació d'empreses tant de l'entorn proper com del territorial, nacional o europeu i selecciona les possibilitats que s'ajustin al projecte.</p> <p>3.1.1. Distingeix les diferents formes jurídiques de les empreses i les relaciona amb les exigències de capital i responsabilitats més apropiades per a cada tipus.</p> <p>3.1.2. Enumera les administracions públiques que tenen relació amb la posada en marxa d'empreses i recopila per via telemàtica els principals documents que es deriven de la seva posada en funcionament.</p> <p>3.1.3. Valora les tasques de suport, registre, control i fiscalització que duen a terme les autoritats en el procés de creació d'empreses i descriu els tràmits que s'han de fer.</p> <p>3.2.1. Determina les inversions necessàries per posar en marxa una empresa i distingeix les principals partides relacionades en un balanç de situació.</p> <p>3.2.2. Caracteritza de forma bàsica les possibilitats de finançament del dia a dia de les empreses i diferencia el finançament extern i intern a curt i a llarg termini, així com el cost de cadascuna i les implicacions en la marxa de l'empresa.</p> <p>3.3.1. Presenta un estudi de viabilitat econòmic i financer a mitjà termini, aplica condicions reals de productes financers analitzats i previsions de vendes segons un estudi de l'entorn mitjançant una aplicació informàtica tipus full de càlcul i empra proporcions financeres bàsiques.</p> <p>3.3.2. Analitza els productes financers més adequats entre les entitats financeres de l'entorn per a cada tipus d'empresa, valora el cost i el risc de cadascun i selecciona els més adequats.</p> <p>3.3.3. Identifica les obligacions fiscals de les empreses segons l'activitat, assenyala el funcionament bàsic d'IAE, IVA, IRPF i IS, indica les principals diferències entre aquests i valora l'aportació que suposa la càrrega impositiva a la riquesa nacional.</p>
<p>Aprendre a utilitzar llenguatge tècnic bàsic del sector empresarial de forma adequada per presentar un pla d'empresa.</p>	<p>2.2.2. Transmet informació entre les diferents àrees i a clients interns i externs del projecte d'empresa, reconeix i aplica tècniques de comunicació i negociació, i aplica el tractament protocol·lari adequat a través de mitjans telemàtics i presencials.</p>

Font: elaboració pròpia a partir dels estàndards d'aprenentatge avaluables establerts al Decret 34/2015, de 15 de maig.

Críteris de qualificació. Avaluació sumativa

La qualificació numèrica que exigeix la llei serà el resultat de ponderar, a final de curs, els següents instruments d'avaluació:

Taula 5: instruments d'avaluació sumativa			
Instrument	Pes	Recuperable	Qualificació
Carpeta d'aprenentatge	30%	Sí	En grup
Pla d'empresa	30%	Sí	En grup
Exposició oral del pla d'empresa	10%	Sí	Individual
Observació del professor (tutories)	15%	No	Individual / en grup
Examen	10%	Sí	Individual
Coavaluació	5%	No	Individual

El pla d'empresa és l'eix central de l'assignatura, l'objectiu final a aconseguir, i per aquest motiu té un pes del 30% a la nota final. La carpeta d'aprenentatge té també un 30% de pes a la qualificació, ja que valora el procés de recerca profund previ a l'elaboració de cada part del pla. S'avaluaran de forma conjunta per tot l'equip de treball segons uns criteris preestablerts (veure annexos 1 i 2).

La defensa del pla mitjançant l'exposició oral obté un 10% per la importància -especialment en el món empresarial- de saber-se desenvolupar en la comunicació oral i parlar en públic, i s'avaluarà individualment.

L'observació per part del professor també pondera a la nota final a causa de la necessitat d'anar avaluant el procés d'aprenentatge, així com l'actitud dels estudiants envers el projecte (veure annex 3). Es faran tutories individuals i en grup, i se'n farà com a mínim una de cada tipus cada 3-4 setmanes.

La realització d'un examen global mostrarà l'assoliment dels conceptes més bàsics de l'assignatura per comprovar que l'alumnat ha adquirit de forma significativa els coneixements. Inclourà els continguts vists durant tot el curs.

Finalment, i perquè aprenguin a fer crítiques constructives, es donarà un petit percentatge a la coavaluació entre companys (veure annex 4).

Per obtenir la qualificació final d'aprobat, s'han de tenir un mínim de 5 punts sobre 10 a tots els apartats, excepte als de coavaluació i observació, i la mitjana de tots ha de ser superior a 5.

L'avaluació de tot el curs és contínua, de forma que la nota final conté la informació de l'aprenentatge de tot el curs: tot el pla, la carpeta, l'exposició i l'examen del darrer trimestre inclouen els continguts del curs sencer.

criteris de qualificació. Avaluació formativa

Durant el curs, serà necessari qualificar l'alumnat numèricament. Ja que no hauran entregat el pla d'empresa acabat ni la carpeta d'aprenentatge, la ponderació es farà de la següent manera:

Carpeta d'aprenentatge	40%
Pla d'empresa	30%
Observació (tutories)	15%
Examen	15%

La carpeta d'aprenentatge i el pla d'empresa estaran sense acabar, però l'alumnat entregarà el que tingui fet i s'avaluarà en base a això. Aquesta avaluació servirà, sobretot, perquè els estudiants rebin una àmplia retroacció sobre l'estat de la tasca que estan duent a terme per tal de fer les millores oportunes i entregar a final de curs la carpeta i el pla millorats amb els suggeriments del professor.

Recuperació

A la convocatòria extraordinària, s'hi hauran de presentar tots aquells alumnes que no hagin tingut una qualificació final mínima de 5 punts sobre 10. Per haver aprovat, han d'haver obtingut 5 punts com a mínim de cada un dels elements

que es contemplen a l'avaluació, excepte de la coavaluació i l'observació. Es podran presentar només a recuperar aquella part que tinguin suspesa, excepte les que no són recuperables.

Si la carpeta o el pla estan suspesos, tot el grup els haurà de millorar i presentar a la convocatòria extraordinària, ja que tot l'equip té la mateixa nota. No passa el mateix amb l'exposició oral, que s'avalua individualment i es presentaran a la recuperació d'aquesta part només els membres de l'equip que no l'hagin aprovada.

A la convocatòria extraordinària, s'haurà de tenir una qualificació mínima de 5 punts sobre 10 a totes les parts recuperables que s'havien suspès a la convocatòria ordinària, i la mitjana juntament amb les parts no recuperables ha de ser superior a 5.

4.3.10. Formació de grups i atenció a la diversitat

Ja que la naturalesa del projecte comporta treballar en grup de forma constant, s'atendrà la diversitat de l'alumnat implícitament amb la creació dels grups. Aquests es formaran durant la segona sessió de classe, es compondran de mínim 3 i màxim 4 persones, i s'intentarà que siguin heterogenis per fomentar que es puguin donar suport entre els estudiants.

Es fomentarà que sigui el mateix grup qui distribueixi les tasques d'acord amb les capacitats de cadascú -entenent capacitats en el sentit d'intel·ligències múltiples-, i que es donin suport entre els alumnes, i el professor només intervindrà en cas de conflicte o si es fa evident que és una sola persona que s'encarrega de totes les tasques.

5. AVALUACIÓ DEL PROJECTE

L'assignatura Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial s'oferirà per primera vegada durant el curs 2016-2017. Per aquest motiu es fa complicat avaluar el projecte: no es poden comparar els resultats obtinguts amb els de cursos anteriors.

Tot i això l'avaluació de l'alumnat es fa amb instruments molt diversos, de forma que s'empraran aquest mateixos instruments per avaluar el projecte: es farà a partir de l'observació directa del professor i dels resultats globals del grup, prestant especial atenció a l'actitud i motivació que presenta la classe envers les activitats proposades.

6. CONCLUSIONS

A dia d'avui, encara hi ha una forta tendència a tot el sistema educatiu a decantar-se per les metodologies tradicionals d'ensenyament: els recursos que predominen a les aules són els llibres de text.

Encara que hi ha diverses organitzacions i centres educatius que treballen perquè aquesta tendència canviï -com per exemple la xarxa d'escoles públiques pera a la renovació pedagògica de Mallorca-, de moment només es troben exemples puntuals de canvis metodològics, que sovint sorgeixen de la pròpia motivació d'un professor tot sol, o en el millor dels casos, de diversos professors que es coordinen per treballar de forma interdisciplinària.

L'avenç cap a les metodologies innovadores passa per la col·laboració entre docents. Tot i haver programat el projecte en el marc d'una sola assignatura, seria interessant que si funciona es pogués treballar de forma interdisciplinària. Per fer-ho, serà necessària la col·laboració i implicació del professorat.

Per poder arribar a la transformació plena del sistema educatiu i adaptar-lo a les necessitats de la societat actual, és necessari que tots els membres de la comunitat educativa s'hi impliquin o, si més no, no s'hi oposin. Cal dir també que els docents som els primers que hem de fomentar i facilitar aquest canvi, i en segon lloc, l'alumnat ha d'estar disposat a encaixar-lo i a aprendre a treballar de forma diferent a com se l'ha acostumat.

Tot això requereix un canvi de mentalitat i d'actitud important: no s'ha el treball per projectes com una forma de treballar menys -feina en grup, distribució de l'aula que afavoreix la conversa entre companys, etc.-, i s'ha de comprendre que cadascú s'ha de responsabilitzar del seu propi aprenentatge.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Legislació

Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, de millora de la qualitat educativa. BOE 295 § 12886 (2013).

Reial Decret 1105/2014, de 26 de desembre, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'educació secundària obligatòria i del Batxillerat. BOE 3 § 37 (2015).

Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears. BOIB 73 § 8751 (2015).

Llibres

Hernández, F. i Ventura, M. (2000). *La organización del currículum por proyectos de trabajo. El conocimiento es un caliscopio*. (9ª edició). Barcelona: ICE Universitat de Barcelona/Graó.

Rivas, M. (2000). *Innovación educativa: Teoría, procesos y estrategias* (1ª edició). Madrid: editorial Síntesis.

Torre de la, S. i Busquets, Ll. (1995). *Innovacions educatives a Catalunya. Reflexions i experiències*. (1ª edició). Vic: Eumo.

Documents electrònics

Aguilera, A. i Gómez del Castillo, M. (2001). Exigencias de la sociedad de la información al sistema educativo. *Pixel-bit: revista de medios y educación*, núm. 17. Recuperat 27 d'abril de 2016 de: <http://www.sav.us.es/pixelbit/pixelbit/articulos/n17/n17art/art172.htm>

Alcober, J., Ruiz, S., & Valero, M. (2003). Evaluación de la implantación del aprendizaje basado en proyectos en la EPSC (2001-2003). *XI Congreso universitario de innovación educativa en enseñanzas técnicas*. Recuperat 28 d'abril de 2016 de: http://www.xtec.cat/aulatec/Evaluacion_PBL.pdf

Cano, M. (2008). *Com educar avui pel demà? Proposta per un model integral de centre d'innovació educativa*. Recuperat 27 d'abril de 2016 de: http://www.xtec.cat/~mcano/avui_x_dema/LLER0708_avui_x_dema.pdf

Carreras, F. (2001). La necessitat d'investigar o l'obligació de publicar bretolades. *Temps d'educació*. 25. 323-348. Recuperat 9 de maig de 2016 de: <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126301/247137>

Castilla, P. i de Benito, B. (2008). Cambios, novedades y procesos de innovación. *Innovación educativa y uso de las TIC*. 31-42. Recuperat 28 d'abril de 2016 de: http://dspace.unia.es/bitstream/handle/10334/133/004tic_castillo_debenito.pdf?sequence=1

Equipo de comunidades de aprendizaje. Departamento de Educación del Gobierno Vasco (2015). *Comunidades de Aprendizaje*. Recuperat 20 de maig de 2016 de: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:lsWcDVJHJKYJ:https://www.educacion.navarra.es/documents/57308/57731/com_aprend.doc/80eba1af-93de-496d-8506-dc9afcbcf848+&cd=1&hl=ca&ct=clnk&gl=es

Galeana, L. (2006). *Aprendizaje basado en proyectos*. Universidad de Colima Pautas. Recuperat 9 de maig de 2016 de: <http://ceupromed.ucol.mx/revista/PdfArt/1/27.pdf>

IES Damià Huguet. (2014). *Projecte Educatiu de Centre*. Recuperat 3 de maig de 2016 de: <http://www.iesdamiahuguet.net/el-centre/documents-de-centre>

Knoll, M. (1997). The Project Method. Its Vocational Education Origin and International Development. *Journal of Industrial Teacher Education*. 34 (3). Recuperat 9 de maig de 2016 de: <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html?re>

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2015). *Datos y cifras, curso escolar 2015-2016*. Recuperat 12 de maig de 2016 de: <http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores-publicaciones-sintesis/datos-cifras/Datosycifras1516.pdf>

Ministerio de Industria, Energía y Turismo (2015). *Retrato de las pyme 2015*. Recuperat 11 de maig de 2016 de: http://www.ipyme.org/publicaciones/retrato_pyme_2015.pdf

Morales, P. i Landa, V. (2004). Aprendizaje basado en problemas. *Theoria*. 13. Recuperat 9 de maig de 2016 de: http://campus.usal.es/~ofeees/NUEVAS_METODOLOGIAS/ABP/13.pdf

Observatorio de la sostenibilidad (2016). *Cambio climático: evidencias, emisiones y políticas*. Recuperat 12 de maig de 2016 de: http://www.observatoriosostenibilidad.com/RESUMEN%20EJECUTIVO%20CAMBIO_CLIMATICO_v17_redux.pdf

Oliver, M. [Miquel F. Oliver-Trobat]. (2015, 17 de setembre). Una visita al CE Jacint Verdaguer [Arxiu de vídeo]. Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://normasapa.com/como-citar-referenciar-videos-de-youtube-o-otra-web-con-normas-apa/>

Parcerisa, A. et al. (2011). Innovació a l'educació. De la idea a l'acció. *Revista d'Innovació i Recerca en Educació*. 4 (2). 82-95. Recuperat 8 de maig de 2016 de: <http://www.raco.cat/index.php/REIRE/article/view/243590/326351>

Projecte interdisciplinari 1r d'ESO (2015). IES Damià Huguet (no publicat).

Subirats, J. i Albaigés, B. (2006). Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius. *Finestra Oberta*, 48 (184). Recuperat 7 de maig de 2016 de: <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/424.pdf>

Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning*. Recuperat 10 de maig de 2016 de: http://www.bobpearlman.org/BestPractices/PBL_Research.pdf

Tippelt, R. i Lindemann, H. (2001). *El Método de Proyectos*. Recuperat 6 de maig de 2016 de: <http://cmapspublic.ihmc.us/rid=1KFJWWJ3B-11D27DY-1P5D/metodo%20proyectos.pdf>

Valero-García, M. (2007). *L'aprenentatge basat en projectes en els ensenyaments tècnics*. Escola Tècnica Superior de Castelldefels. Universitat Politècnica de Catalunya. Recuperat 9 de maig de 2016 de: http://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/8883/valero_rosa_07.pdf

Fonts periodístiques

Agencia EFE (6 de març de 2015). *Los jesuitas eliminan las asignaturas, exámenes y horarios de sus colegios en Cataluña*. 20 minutos. Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://www.20minutos.es/noticia/2397606/0/colegios-jesuitas/eliminam/asignaturas-examenes-horarios/>

Diario de Mallorca (21 de febrer de 2016). *La revolución del instituto Antoni Maura*. Diario de Mallorca. Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://www.diariodemallorca.es/mallorca/2016/02/21/revolucion-instituto-antoni-maura/1095522.html>

Europa Press (1 de juny de 2015). *España, uno de los países con más explotación laboral*. La Vanguardia. Recuperat 15 de maig de 2016 de: <http://www.lavanguardia.com/economia/20150601/54431562336/espana-explotacion-laboral.html>

Insider Pro (22 de febrer de 2016). *Contratos basura en el mercado español*. Insider Pro. Recuperat 15 de maig de 2016 de: <https://insider.pro/es/article/69651/>

Mestres, L. (30 de setembre de 2015). *¿Qué tiene de especial al educación en Finlandia?* Educaweb. Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://www.educaweb.com/noticia/2015/09/30/tiene-especial-educacion-finlandia-9040/>

Pàgines web

Aprentatge per projectes Illes Balears (2016). *Mapa de projectes IB. Espai d'intercanvi*. Recuperat 21 de maig de 2016 de: <https://aprenentatgeperprojectesillesbalears.wordpress.com/>

Assemblea de Docents (2016). *Presentació de la xarxa d'escoles públiques per a la innovació pedagògica de Mallorca*. Recuperat 19 de maig de 2016 de: <http://assembleadocentsib.blogspot.com.es/2016/05/presentacio-de-la-xarxa-descoles.html>

Conselleria d'Educació, Cultura i Universitat (2016). *El curs escolar començarà dia 12 de setembre i acabarà el 22 de juny*. Recuperat 27 de maig de 2016 de: <http://www.caib.es/pidip/dadesComunicat.do?lang=ca&codi=8889960>

Gamero, M. (2011). *Las comunidades de aprendizaje en Extremadura*. Recuperat 19 de maig de 2016 de: <http://internetaula.ning.com/profiles/blogs/las-comunidades-de-aprendizaje-en-extremadura>

Hernando, A. (2016). *Escuela 21. Finlandia del Sur ¿Qué comparten las mejores escuelas de los mejores sistemas educativos?* Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://www.escuela21.org/finlandia-del-sur-que-comparten-las-mejores-escuelas-de-los-mejores-sistemas-educativos-del-mundo/>

Instituto Nacional de Estadística (2015). *Padrón. Población por municipios*. Recuperat 5 de maig de 2016 de: <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=/t20/e245/&file=inebase>

Junta de Andalucía (2016). *Comunidades de aprendizaje*. Recuperat 19 de maig de 2016 de: <http://www.juntadeandalucia.es/educacion/colabora/web/cda/inicio>

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2016). *Competencias clave*. Recuperat 5 de maig de 2016 de: <http://www.mecd.gob.es/mecd/educacion-mecd/mc/lomce/el-curriculo/curriculo-primaria-eso-bachillerato/competencias-clave/competencias-clave.html>

Observatorio de Responsabilidad Social Corporativa. (2016). *Qué es RSC*. Recuperat 12 de maig de 2016 de: <http://observatoriorsc.org/la-rsc-que-es/>

Schank, R. (2016). *Roger Schank*. Recuperat 20 d'abril de 2016 de: <http://www.rogerschank.com/>

Unitat d'innovació-UPF Business Shuttle (2016). *Estructura del Pla d'Empresa*. Recuperat 14 de maig de 2016 de: https://www.upf.edu/innovacio/pla_empresa/guia_metodologica.html#.V1Bf8pGLTIU

Xarxa de debat educatiu de Torelló (2016). *Acompanyar, motivar i deixar espai per al creixement dels infants i joves*. Recuperat 20 de maig de 2016 de: http://xarxadedebateducatiutorello.com/accompanyar_motivar/accompanyar-motivar-i-deixar-espai-per-al-creixement-dels-infants-i-jove/

Xarxa de debat educatiu (2016). *Tots i totes eduquem a l'Ametlla*. Recuperat 20 de maig de 2016 de: <https://totseduquem.wordpress.com/xarxa-de-debat/>

XTEC (2016). *Comunitats d'aprenentatge*. Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://xtec.gencat.cat/ca/projectes/comunitats/>

BIBLIOGRAFIA

Documents electrònics

Arpí, C., Àvila, A., Orts, M., Rigall, R. i Rostan, C. (2010). La metodologia d'aprenentatge basat en problemes com a pràctica docent en fase experimental dins la xarxa d'innovació docent de la UdG. *1ª Jornada de bones pràctiques*. Recuperat 9 de maig de 2016 de: http://web2.udg.edu/ice/doc/xids/Xarxa_ABP.pdf

Cantallops, J. i Vidal, J. (2015) *Disseny i desenvolupament curricular. La programació didàctica*. [Apunts acadèmics]. UIB Moodle.

Carbonell, L., Essombà, M.A., i Valero, J. (2006). Els projectes de treball: una eina a l'abast. *Guix*. 325, 29-33. Recuperat 8 de maig de 2016 de: <http://guix.grao.com/revistas/guix/325-fem-i-construim-una-nova-educacio-publica-vii-jornades-dacute-escoles-0-12/els-projectes-de-treball-una-eina-a-l-abast>

Niubó, C. (2012). *El treball en xarxa entre els diferents serveis de la comunitat educativa. Les veus dels agents implicats (professionals) i criteris per desenvolupar una proposta d'actuació pel treball en xarxa al territori*. Recuperat 10 de maig de 2016 de: <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/95891/Tcpn1de1.pdf;jsessionid=E3D9C9F275A77FDD538FB4ECCEF0AD72.tdx1?sequence=1>

Rigall i Torrent, R. (2010). *L'aplicació del mètode de l'aprenentatge basat en problemes a assignatures d'economia*. Congrés internacional de didàctiques, Universitat de Girona. 323. Recuperat 9 de maig de 2016 de:

Stenhouse, L. (1987): *La investigación como base de la enseñanza*. Madrid, Morata. Recuperat 8 de maig de 2016 de: [http://www.terras.edu.ar/biblioteca/1/CRRM_Stenhouse_Unidad_1\(1\).pdf](http://www.terras.edu.ar/biblioteca/1/CRRM_Stenhouse_Unidad_1(1).pdf)

Valero-García, M. (2005). Las dificultades que tienes cuando haces PBL. Escola Politècnica Superior de Castelldefels. Universitat Politècnica de Catalunya. Recuperat 10 de maig de 2016 de: http://xtec.cat/aulatec/articulo_dificultades.pdf

Pàgines web

IES Damià Huguet (2016). Recuperat 20 de maig de 2016 de: www.iesdamiahuguet.net

IES Antoni Maura (2016). Recuperat 20 de maig de 2016 de: <http://c07003894.eduwebs.caib.es/>

Institut de Sils (2016). Recuperat 20 de maig de: <http://institutdesils.cat/>

Rodríguez, P. (20 d'abril de 2015). *Adéu a les assignatures. El treball per projectes convenç cada cop més escoles*. El diari de l'educació. Recuperat 10 de maig de 2016 de: <http://diarieducacio.cat/adeu-a-les-assignatures-el-treball-per-projectes-convenc-cada-cop-mes-escoles/>

ANNEXOS

ANNEX 1: RÚBRICA D'AVALUACIÓ DEL PLA D'EMPRESA

RÚBRICA D'AVALUACIÓ DEL PLA D'EMPRESA						
Ítems	Pes	Molt bé: 5	Bé: 4	Suficient: 3	Insuficient: 2	Pobre: 1
Formalitats: presentació i estructura	10%	La presentació és excel·lent: mida de lletra i marges adequats, estructura lògica.	La presentació és excel·lent: mida de lletra i marges adequats, però un apartat està desestructurat.	La presentació és bona, però dos o tres apartats estan desorganitzats.	La presentació no és bona: mida de lletra o marges inadequats, quatre apartats estan desorganitzats	La presentació és dolenta i l'estructura és il·lògica.
Redacció, vocabulari i ortografia	10%	El pla està molt ben redactat, hi ha vocabulari tècnic i té menys de 5 faltes d'ortografia.	La redacció és molt bona i empen vocabulari tècnic, però hi ha fins a 5 faltes.	La redacció és adequada, però el vocabulari és poc tècnic. Hi ha com a màxim 8 faltes.	El vocabulari emprat no és adequat i la redacció no és formal. Hi ha entre 9 i 15 faltes.	La redacció i el vocabulari no són els adequats, i hi ha més de 15 faltes.
Contingut del pla	55%	El contingut és excel·lent: s'han explicat tots els temes mitjançant eines extra com taules, imatges o gràfics.	El contingut està molt treballat i la majoria de temes estan ben il·lustrats i argumentats.	Està treballat i hi ha els continguts mínims.	Està poc treballat i manquen alguns continguts.	No està treballat, el pla no consta dels continguts mínims.
Coherència i realisme de la proposta	25%	La proposta és fàcilment aplicable i totes les parts concorden entre elles.	Una part del pla no concorda però la proposta es podria aplicar.	La proposta és realista i aplicable però hi ha dues parts del pla que no concorden entre elles.	La proposta no és del tot realista i tres o més parts no concorden entre elles.	La proposta no és aplicable de cap manera ni té coherència interna.

Font:: elaboració pròpia

ANNEX 2: RÚBRICA D'AVALUACIÓ DE LA CARPETA D'APRENTATGE

RÚBRICA D'AVALUACIÓ DE LA CARPETA D'APRENTATGE						
Ítems	Pes	Molt bé: 5	Bé: 4	Suficient: 3	Insuficient: 2	Pobre: 1
Formalitats: presentació, estructura	10%	La presentació és excel·lent: mida de lletra i marges adequats, estructura lògica.	La presentació és excel·lent: mida de lletra i marges adequats, però un apartat està desestructurat.	La presentació és bona, però dos o tres apartats estan desorganitzats.	La presentació no és bona: mida de lletra o marges inadequats, quatre apartats estan desorganitzats	La presentació és dolenta i l'estructura és il·lògica.
Redacció, vocabulari i ortografia	10%	La carpeta està molt ben redactada, hi ha vocabulari tècnic i té menys de 5 faltes d'ortografia.	La redacció és molt bona i empen vocabulari tècnic, però hi ha fins a 5 faltes.	La redacció és adequada, però el vocabulari és poc tècnic. Hi ha com a màxim 8 faltes.	El vocabulari emprat no és adequat i la redacció no és formal. Hi ha entre 9 i 15 faltes.	La redacció i el vocabulari no són els adequats, i hi ha més de 15 faltes.
Procés de recerca i innovació	40%	La informació està ben seleccionada, totes les fonts són fiables i hi ha molts elements que aporten valor extra al treball.	La informació està ben seleccionada, totes les fonts són fiables i hi ha algun element extra.	Està treballat, però alguna font no és fiable. Hi ha algun element extra.	Està poc treballat, la majoria de fonts no són fiables i hi ha pocs elements extra.	No està treballat, les fonts no són fiables i no hi ha cap element extra.
Contingut	40%	La carpeta és molt completa: consta de tots els elements requerits i aquests s'il·lustren amb taules, gràfics, etc.	La carpeta és completa: consta de tots els elements requerits i alguns d'ells estan ben il·lustrats.	La carpeta consta de tots els elements requerits però no estan il·lustrats,	Falten alguns dels elements requerits, però s'arriba al mínim.	El contingut no està treballat, no s'arriba als continguts mínims.

Font: elaboració pròpia

ANNEX 3: GRAELLA D'OBSERVACIÓ DEL PROFESSOR

INDIVIDUAL									
ÍTEMS	Nom:			Nom:			Nom:		
	Sempre	A vegades	Mai	Sempre	A vegades	Mai	Sempre	A vegades	Mai
És respectuós amb tothom									
Ajuda als companys d'equip									
Ofereix ajuda a altres equips									
Realitza totes les tasques									
És voluntariós en repartir feina									
Mostra interès pel que fa									
Aporta idees per millorar									
EQUIP DE TREBALL									
Treballen bé en equip, sense discussions, i participen a parts iguals									
Respecten els terminis d'entrega de les tasques, gestionen bé el temps									
Es centren en el tema del treball									
Intenten aportar elements innovadors durant la recerca									
S'esforcen per trobar fonts d'informació alternatives a les TIC									

Font: elaboració pròpia

ANNEX 4: RÚBRICA D'AVALUACIÓ I COAVALUACIÓ DE LES EXPOSICIONS

AVALUACIÓ I COAVALUACIÓ DE LES EXPOSICIONS ORALS				
CRITERIS	EXCEL·LENT: 4	BÉ: 3	SUFICIENT: 2	LIMITAT: 1
Veü	Parla amb un volum adequat, fa pauses i empra diferents entonacions.	Parla amb un volum adequat, però no fa pauses o utilitza un to de veü monòton.	Parla fluix, però fa pauses o bé empra diferents entonacions.	Parla fluix, no fa pauses i empra un to de veü molt monòton.
Postura i contacte visual	La postura corporal és correcta i mantén contacte visual amb l'audiència.	La postura corporal és correcta i la majoria de temps mantén contacte visual amb l'audiència.	La postura és inadequada o bé no mantén contacte visual amb l'audiència.	La postura és inadequada i no mantén contacte visual amb l'audiència.
Domini del tema	Se'l veü segur amb el tema que explica i respon correctament les preguntes si n'hi fan.	Se'l veü segur amb l'exposició, però dubta a l'hora de contestar preguntes.	Dubta a l'hora d'exposar i de contestar les preguntes.	Es troba molt insegur a l'exposició i a les preguntes.
Llenguatge	Utilitza llenguatge tècnic i l'explica a l'audiència.	Utilitza llenguatge tècnic però suposa que l'audiència ho entén tot.	Utilitza poc llenguatge tècnic.	No utilitza llenguatge tècnic.
Síntesi	Sintetitza perfectament tot allò que ha d'explicar.	Explica tot allò necessari però s'allarga una mica.	Explica tot allò necessari però massa resumit.	No explica tot el necessari o bé s'allarga excessivament.

Font: elaboració pròpia